

**Vojenský
čin roka
2012**

**Bojové
strel'by
raketovej
brigády**

**ALTHEA:
naši
v Bosne**

**Bodyfitnes
nadporučíčka**

IDET 2013

Deti a vojaci

Dynamické ukážky boja zblízka, výcvik služobných psov, program Čestnej stráže, statické ukážky bojovej techniky a mnoho iného bolo na programe Dňa detí s ozbrojenými silami, ktorý sa uskutočnil 1. júna v Giraltovcích. Vojaci predviedli aj čistenie zamínovaného priestoru, bojové vozidlo v akcii i prelet vrtuľníkov s výsadbou parašutistov.

Návštevníci v Giraltovcích sa mohli dozvedieť aj o histórii, premenách a vývoji, ktorými slovenská armáda prešla za dvadsať rokov. Konala sa aj autogramiáda športovcov Dukly Banská Bystrica – kulturistov Jany Purdjakovej, Igora Kočiša a atlétky Jany Veldáckovej. Vystúpili skupina Komajota a Dominika Mirgová. Tešili sa z nich aj deti zo sociálnych zariadení z piatich okolitých miest a obcí, no i návštevníci zo štyroch družobných miest Giraltovciev.

(pv)

Foto: Ivan Kelement

Miloslav Ščepka
vedúci oddelenia
internej komunikácie

Nemáte pocit, že čas plynie čoraz rýchlejšie? Minulé týždne priniesli toľko správ, faktov a udalostí, že sme museli veľmi podrobne zvažovať, čomu v júlovej Obrane dáme priestor, čo budeme musieť presunúť do niektorého z nasledujúcich vydaní a čo oželieme. Témou čísla jeden nielen na Slovensku, ale v celej strednej Európe boli záplavy. Za to, že u nás veľká voda spôsobila len minimálne škody, vďačíme aj pohotovým zásahom príslušníkov ozbrojených síl. Redakčný fotograf Ivan Kelement bol pri tom.

Členovia redakcie však boli aj v Giraltovcich, kde sa konal tradičný Deň detí s ozbrojenými silami. Sledovali zodpovednú prácu poroty súťaže Deti maľujú vojakov, udeľovanie ocenení Vojenský čin roka, ale aj predstavenie modernizovaného bojového vozidla pechoty BVP-M2 SKCZ na zbrojárskom veľtrhu IDEB v Brne. Zúčastnili sa na bojových streľbách nitrianskej raketovej brigády v poľskej Ustke, spoznávali prácu slovenských vojakov v Koordinačnom centre pre styčné a pozorovacie tímy (LOT) v Bosne a Hercegovine v rámci operácie Európskej únie ALTHEA, uctili si pamiatku amerických vojakov, ktorí padli v Slovenskom národnom povstaní. Skrátka – stále na cestách, v redakcii sme sa stretali len zriedka. A hoci nemôžeme byť všade, ponúkame vám aj informácie o najdlhšie slúžiacom vojakovi Ladislavovi Škultétym-Gabrišovi, pozostatky ktorého napokon našli pokoj na rodnom Slovensku, o úspešnej nadporučičke – bodyfitneske, o novinkách a zaujímavostiach zo sveta obrannej techniky.

Čas nabitý udalosťami skrátka uteká ako rozmazaný obraz za oknom uháňajúceho vlaku. Lenže v ľudskej náture je čosi, čo nám radí spomaliť, zastaviť, uvažovať – rozumom i srdcom. Nadchádzajúce 1150. výročie príchodu Konštantína a Metoda na Veľkú Moravu je sviatkom veriacich i neveriacich. Pretože z dedičstva vierozvestcov žijeme a ťažíme všetci. Rovnako, ako sú každému bez rozdielu pripravení v ťažkých chvíľach poskytnúť pomoc vojenský duchovní. Kedy ak nie dnes by bol vhodnejší čas na rozhovor s ordinárom Ozbrojených síl a Ozbrojených zborov SR Františkom Rábekom? V júlovej Obrane naň nadväzujeme článkami o histórii a súčasnosti duchovnej služby v ozbrojených silách.

Aby leto nebolo len časom oddychu tela, ale aj pookriatia duševného a duchovného, želá všetkým

M. Ščepka

Na obálke: Nadporučička Silvia Pavlisková obsadila 3. miesto na majstrovstvách Európy v bodyfitnes • Foto: Igor Kopček

4 Vojaci a veľká voda

6 Rozhovor s ordinárom OS a OZ SR Františkom Rábekom

8 TÉMA: Duchovná služba

12 Bojové streľby raketovej brigády v Poľsku

19 Vývoj stíhača T-50 napreduje

20 Novinky z veľtrhu IDEB

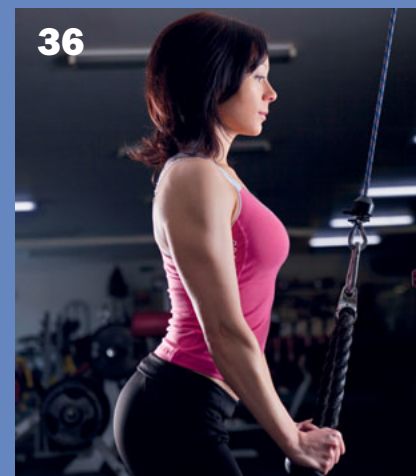
22 Automobily MRAP: VEGA

26 Tajfún v Ománe

32 Vojenský čin roka

34 ALTHEA: uzdravovanie Bosny a Hercegoviny

36 Bodyfitnes nadporučička

34 Vrátil sa najdlhšie slúžiaci vojak

Nájdete nás aj na internetových adresách www.mosr.sk/obrana/ a www.mosr.sk/ebulletin/

Informácie o distribúcii OBRANY vám poskytneme na e-mailovej adrese obrana@mod.gov.sk

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXI. • č. 7/2013 • Redakčná uzávierka 17. 6. 2013 • Do výroby zadané 20. 6. 2013 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR, Komunikačný odbor • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847 e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Zástupca šéfredaktora: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 17 40, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0960 33 83 52, 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Vedúca vydania a jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJÁČKOVÁ, tel.: 0960 31 30 54, e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk • Fotoeditor: Mgr. Ivan KELEMENT, tel.: 0960 31 28 06, 0903 820 698, e-mail: ivan.kelement@mod.gov.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Grafická úprava: Adrian MOLČAN • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, Komunikačný odbor MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Slovenská Grafia, a.s., Bratislava • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910.

Veľká voda

Vplyvom topiaceho sa snehu v Alpách a po príváloch dažďa v Nemecku i Rakúsku sa začiatkom júna na rieke Dunaj vytvorila mohutná príválová vlna. Spočiatku spôsobila záplavy a veľké škody v Bavarsku i Rakúsku, no nižšie po prúde ležiace mestá sa stačili pripraviť. Do Bratislavy veľká voda, posilnená aj Moravou, dorazila v pondelok 3. júna. Popri vodohospodároch, záchranároch a policajtoch boli na ňu pripravení i vojaci. V Bratislave Dunaj kulminoval vo štvrtok 8. júna výškou hladiny 1 035 cm a historicky najväčším priamo nameraným prietokom 10 540 m³ za sekundu. Hlavné mesto vďaka novému protipovodňovému ochrannému systému odolalo, no veľká voda pokračovala smerom ku Komárnu a Štúrovu. Ozbrojené sily SR významnou mierou prispeli k protipovodňovej prevencii, likvidácii následkov lokálnych záplav, priesakov – a dôležitá bola aj ich pomoc obyvateľstvu zasiahnutých území.

3. júna

Na základe rozhodnutia ministra obrany SR Martina Glváča o okamžitej pomoci občanom, ohrozeným povodňami zasahovalo 3. júna večer 15 vojakov z Čestnej stráže Ozbrojených síl SR v priestoroch medzi bratislavskou Karlovou Vsou a Devínom. OS SR vyčlenili 40 kusov techniky, aj nákladné automobily TATRA a AKTIS, vrtuľníky a člny.

4. júna

Minister Glváč spolu s predsedom vlády absolvovali kontrolný let nad oblasťami postihnutými záplavami. V pohotovosti je 500 vojakov a 40 kusov techniky.

5. júna

Starostka bratislavskej mestskej časti Devín požiadala OS SR o pomoc. Nasadených bolo 21 vojakov z bratislavskej posádky. Od rána zabezpečovali s vozidlom Tatra kyvadlovú dopravu.

6. júna

Ozbrojené sily poslali do Devína ďalších sto vojakov pre prípad, že bude potrebné na-

výšit' hrádzu. Minister obrany kontroloval aktuálnu situáciu. Operatívne poskytol vojenský vrtuľník na prevoz matky s trojmesačným dieťaťom, ktoré malo vysoké teploty, z Devína do nemocnice na Kramároch. V súvislosti s povodňami je v pohotovosti viac ako 600 vojakov a 102 kusov techniky.

7. júna

Martin Glváč sa oboznámil so situáciou na juhu Slovenska, kam sa presunula príválová vlna. V Komárne je nasadených 42 vojakov z Nitry. V pohotovosti zostáva 468 vojakov a 72 kusov vojenskej techniky. Ozbrojené sily naďalej bezpečne prepravu-

jú obyvateľov mestskej časti Devín. Ďalšie dve vozidlá Tatra s posádkami sú k dispozícii pre záchrannárske zložky Integrovaného záchranného systému, ktorým najmä do mestských častí Devín a Dlhé diely prepravujú ľudí, PHM a materiál. Situáciu monitoruje vrtuľník ozbrojených síl.

8. júna

Od 3. júna OS SR nasadili 301 vojakov, ktorí pomáhali pri zabezpečovaní a spevňovaní hrádzí v Bratislave, Devíne a Komárne, prepravovali obyvateľov, evakuovali materiál a dovážali stravu. Pri povodniach pomáhali vojaci z veliteľstva bratislavskej posádky, dopravného krídla Kuchyňa, vrtuľníkového krídla Prešov, hlohovského dopravného práporu, ženijného práporu PS Sereď, nitrianskeho 12. mechanizovaného práporu a protiletadlovej raketovej brigády Nitra. Z techniky bolo nasadených šesť Tatier 815, trinásť Tatier 815VN a tri Tatry 815S3. Využívali sa aj dva stredné terénne automobily Aktis a jeden Land Rover. Automobily najazdili 4 371 km, vojaci prepravili takmer 1 300 osôb. Monitorovanie a pomoc poskytli aj tri vrtuľníky OS SR Mi-17.

9. júna

Vojaci z Nitry pomáhali na povodňami ohrozenom juhu Slovenska celú noc. V nedeľu sa očakávala kulminácia vodných hladín a „raketákov“ prišli vystriedať ich nitrianski kolegovia z 12. mechanizovaného práporu. Situácia bola naďalej kritická, preto dvadsiatich Nitranov posilnila rovnako početná skupina z levického 13. mechanizovaného práporu. V popoludňajších hodinách sa hladiny konečne ustálili, stále však hrozilo, že priesaky poškodia hrádze a toky sa vylejú z korýt, preto vojaci pokračovali v spevňovaní brehov a upchávaní priesakov.

10. júna

Vojaci z Nitry, Levíc a Sereďe ďalej pomáhali obyvateľom Štúrova a Komárna. V Štúrove zasahovala 21-členná levická skupina, ktorú prišla podporiť aj 23-členná jednotka. Ich úlohou bolo spevniť hrádze v spolupráci s kadetmi Akadémie Policajného zboru. V Komárne vojaci pomáhali s prenášaním materiálu s Tatrrou ženijného práporu Pozemných síl zo Sereďe.

„Posledné dni preverili pripravenosť a schopnosť ozbrojených síl okamžite reagovať na akúkoľvek krízovú situáciu bez ohľadu na čas a rozsah,“ konštatoval minister Glváč a dodal: „Oceňujem prácu všetkých vojakov, ktorí pri povodniach pomáhali. Svoje úlohy si plnili a plnia naozaj profesionálne.“ „Rád by som vyzdvihol prácu všetkých vojakov. Veľmi flexibilne reagovali na aktuálne požiadavky. Teší ma ich ochota a nasadenie, lebo v akútnych situáciách riešili aj neštandardné postupy, ktoré nie sú v nijakých plánoch,“ dodal náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálporučík Peter Vojtek.

Foto: Ivan Kelement, SITA

Ordinár Ozbroyených síl a Ozbroyených zborov SR František Rábek:

Synovia dôstojníka nás oslovili láskou

Slovensko žije v júli aj 1 150. výročím príchodu Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Mimoriadny význam týchto dvoch mužov pre našu históriu, kultúru a vzdelanosť si pripomínáme aj v OBRANE. Témou je duchovná služba v ozbrojených silách. Aj preto sme v hlavnom rozhovore čísla oslovili ordinára Ozbroyených síl a Ozbroyených zborov SR Františka Rábeka (1949). Muža, ktorý je nielen vojenským biskupom, ale v rámci Konferencie biskupov Slovenska aj predsedom Rady pre vedu, vzdelanie a kultúru.

Jedna z vašich kázní pre vojakov bola v duchu myšlienky Synovia dôstojníka nás oslovili láskou. Tí synovia sú Cyril a Metod. Kto bol teda ich otec?

Otec Cyrila a Metoda mal funkciu, ktorú by sme dnes mohli porovnať k pozícii vo-

jenského veliteľa posádky. Išlo o mesto Solún a bolo to teda dosť významné postavenie.

V čom bola sila ich lásky?

Najmä v nezištnej službe pre dobro našich ľudí. Byzantská ríša tvorila v tom

čase vrchol kultúry. Cyril a Metod prijali poverenie ísť do našich krajov, ktoré boli – povedzme si otvorene – ešte na barbarskej úrovni. Na porovnanie, predstavme si dnešného človeka, ktorý by zanechal svoju životnú úroveň a odišiel niekde

do pralesa. Samozrejme, bez mobilného telefónu a akéhokoľvek iného spojenia. Oni takéto podmienky prijali s porozumením a bez náznaku nevôle. To však bola vonkajšia stránka veci. Tá podstatná spočívala v tom, že celého svojho génia dali do služieb našich predkov tak, aby im pomohli pokročiť po stránke duchovnej, kultúrnej či právnej. Osobne okrem tvrdej lopoty a driny nemali z toho nič. Žiadne bohatstvo, žiadnu slávu. Na zemi celkom iste nie. Nebola to pritom dajaká sentimentálna láska. Bola to láska vskutku v zameraní na objektívne dobro našich ľudí a vložili do nej naozaj všetko.

Vidíte prepojenie poslanca dnešných vojenských duchovných s úlohami, ktoré boli postavené pred Cyrila a Metoda?

Iste, ich konkrétne úlohy sú diametrálne odlišné. Spoločné styčné body tu však sú. Poslaním našich vojenských kaplánov je sprostredkovať ľuďom obsah kresťanskej viery tak, aby aj dnešný vojak alebo iný pracovník ozbrojených síl dokázal na základe kresťanských zásad a vzťahu k Bohu zvládnuť svoj život, svoju prácu a poslanie. A aj v ich činnosti musí byť veľa obety a lásky.

A čo ľudia, ktorí sú bez vyznania?

Predovšetkým všetci máme byť ľuďmi. Každý človek má zmysel pre to, čo je dobré, spravodlivé a hodnotné. Naši kapláni majú predpoklady na to, aby zúšľachovali svoju ľudskú úroveň – a aby sa tá premietala do ich vzťahov s ostatnými. Aby dávali dobrý príklad, vytvárali dobré vzťahy – a aby to všetko malo pozitívny vplyv na kolektívy, v ktorých pôsobia. Pravdaže, ponúkajú aj neveriacim možnosť zoznámiť sa s kresťanstvom ako takým.

Aké hlavné úlohy ste zadali pre vojenských kaplánov?

Úlohy sú rozličné, no jednou zo základných je tá, aby svojím životom a pôsobením vzbudzovali dôveru, pretože bez dôvery nezmôžeme nič. Svojou prácou a aktivitami majú vytvárať predpoklady pre dobré a priateľské vzťahy. Pritom musia byť k dispozícii všetkým, ktorí majú záujem o duchovnú službu kaplána. Kaplán by sa mal snažiť z ľudí, ktorí prejavujú záujem o náboženský život, vytvárať okolo seba spoločenstvo veriacich a súčasne ho včleňovať do väčšieho spoločenstva, ktorým je ordinariát.

Vzhľadom na opakované zmeny štruktúr v ozbrojených silách pripomína ordinariát ostrov stability...

Je to dané aj tým, že línia nášho poslanca je daná a zostáva. Ordinariát je pritom jedna z diecéz katolíckej cirkvi zriadená Svätou stolicou, a teda nepodlieha zmenám na politickej úrovni. To však neznamená nemennosť. Je to ako so stromom, ktorý musí mať svoju stabilitu, ale zároveň v rámci zmien života rastie, pri naša kvety a ovocie.

...a vaše vzťahy s vedením ozbrojených síl a rezortu?

V zásade sú dobré a korektné. Samozrejme, v rámci štruktúr ministerstva sme v porovnaní s tými ostatnými maličký útvar. Neplánujem preto zaťažovať ministerstvo ani pána ministra nejakými osobitnými požiadavkami, pokiaľ máme k dispozícii to, čo máme dohodnuté a čo potrebujeme na plnenie svojho poslanca. Pochopiteľne, občas treba, aby som niektoré otázky formuloval. Tie však fakticky vyplývajú z toho, k čomu sa Slovenská republika zaviazala v zmluve so Svätou stolicou.

Vojenský kaplán sú
v uniforme preto,
aby boli kňazmi pre
vojakov, a nie preto,
aby robili vojakov.

Aké je porovnanie podmienok na prácu ordinariátu so zahraničím?

Mávam možnosť porovnávať najmä na stretnutiach s mnohými ordinármi na medzinárodnej vojenskej púti v Lurdoch. Spokojne môžem povedať, že v porovnaní s niektorými sú naše možnosti pomerne dobré. No ak by som porovnával náš ordinariát hoci s talianskym, poľským alebo nemeckým, tak nám toho ešte dosť chýba. Nejde pritom o to, aby sme boli bohatí či extra zabezpečení. Podstatné je to, aby sme mohli plniť naše poslanie.

Na rozdiel od väčšiny iných ordinárov z viacerých krajín NATO či iných armád ste sa však rozhodli, že nebudete nosiť uniformu generála, ale pôsobíte ako vojenský biskup „v civile“. Prečo?

Vari by to bolo tým, že nemusím riešiť, čo s o poznanie vyšším platom... (smiech). No už vážnejšie – skôr som chcel akoby vyskúšať, či je pre plnenie môjho poslanca hodnosť generála nevyhnutná, alebo či bude moja služba akceptovaná, ak budem pôsobiť v civile. Moje skúsenosti sú také, že s takouto akceptáciou u samotných pánov generálov ani ostatných predstaviteľov rezortu obrany a ďalších rezortov, v ktorých ordinariát pôsobí, nemám problém. Okrem toho funkcia generála nesie so sebou ďalšie vážne povinnosti, ktoré nie sú až také spojené s mojím duchovným poslaním, ktoré je pre mňa najdôležitejšie.

Ak sa nemýlim, najmä z vášho podnetu v súčasnosti vojenský kapláni už nenosia na uniformách svoje hodnostné označenie, ale na výložkách majú iba krížik. Prečo ste presadzovali tento zámer?

Ako mi povedal aj jeden pán generál, keď boli kapláni označení podobne ako

ostatní dôstojníci, nevidel v nich predovšetkým kaplána, ale poručíka či majora. Keď však nosia na výložkách spomenutý krížik, každému je jasné, že v ozbrojených silách majú predovšetkým duchovné poslanie. Ďalší dôvod spočíva v tom, aby tento formálny znak pripomínal aj samotným kaplánom, aká je ich prvotná úloha. Zjednodušuje to aj komunikáciu kaplánov v rámci celej vojenskej hierarchie, pretože slúžia všetkým rovnako bez rozdielu hodností.

Aj vojaci často nie celkom dobre rozumejú tomu, prečo máme v ozbrojených silách dve štruktúry vojenských duchovných...

Iste, je to škoda, pretože keby sme boli ako kresťania jedna cirkev, tak je vec vyriešená. Mali by sme štruktúru len jednu a všetko by bolo oveľa jednoduchšie. Žiaľ, pred rokmi prišlo k rozdeleniu kresťanstva, pričom súčasní veriaci nemôžu za to, čo sa stalo v minulosti. Majú však právo na to, aby žili podľa svojej viery. Keď nám Pán Boh dopraje, aby sme dosiahli jednotu v cirkvi, bude aj jedna štruktúra duchovnej služby.

Ako teda hodnotíte vašu spoluprácu s Ekumenickou pastoračnou službou v ozbrojených silách a ozbrojených zbroch?

V rámci našej služby máme viacero styčných bodov. No na druhej strane musím dbať o to, že každý máme určitú nezastupiteľnosť. To znamená, že ja nemôžem preberať zodpovednosť za ich poslanie, rovnako ako nemôžem chcieť, aby oni preberali moju zodpovednosť. Hoci to niekedy môže vyzeráť ako nie ideálne priateľstvo či bratstvo, musíme sa v tomto smere rešpektovať. Samozrejme, že je aj mojou veľkou osobnou túžbou, aby sme napredovali na ceste k plnému zjednoteniu. Aj preto mávame napríklad v rámci ozbrojených síl a ozbrojených zborov každoročne v rámci týždňa za jednotu kresťanov spoločné stretnutia, kde sa o tento dar jednoty modlíme.

Častou otázkou je nosenie či použitie zbrane zo strany vojenského kaplána.

Z povolania katolíckeho kňaza jasne vyplýva, že musí zastávať postoj nenásilia. Aj Kódex kánonického práva hovorí, že kňaz nemá, respektíve priamo nesmie používať zbraň v zmysle ozbrojeného boja. Keď to domyslíme do dôsledkov, je logické, že ani vojenský kaplán by nemal používať zbraň. To pritom nie je len môj subjektívny názor, pretože som ho osobne konzultoval aj na patričných miestach Svätej stolice. V každom prípade je podstatné, že vojenský kaplán sú v uniforme preto, aby boli kňazmi pre vojakov, a nie preto, aby robili vojakov.

Duchovná služba v OS SR

Rok 2013 je rokom cyrilo-metodského jubilea. Pripomínáme si 1 150. výročie príchodu spolupatrónov Európy, vierozvestov Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy (r. 863). Cyril-Konštantín, pre svoju vzdelanosť prezývaný aj Filozof a jeho brat Metod boli byzantskí intelektuáli, ktorých cisár Michal III. vyslal na žiadosť kniežaťa Rastislava, aby šíрили kresťanstvo, vytvorili liturgiu a učili v reči zrozumiteľnej ľudu. Ich poslanie bolo duchovné, christianizačné aj kultúrno-spoločenské. Pri tejto príležitosti sa venujeme téme duchovnej služby v našich ozbrojených silách.

Programové vyhlásenie vlády z marca 1994 dalo za úlohu ministrovi obrany vypracovať koncepciu duchovnej služby v Armáde SR. V tom istom roku začali na Ministerstve obrany SR pracovať prví dvaja duchovní. Od mája docent teologickej fakulty ThDr. Igor Kišš, nominovaný Ekumenickou radou cirkví na Slovensku (ERC) a od júla Mgr. Ignác Juruš za Konferenciu biskupov Slovenska (KBS). V spolupráci s Odborom rozvoja ľudských zdrojov Sekcie sociálnych a humanitných vecí MO SR pripravili za tri mesiace do Kolégia ministra obrany (KoMO) a na rokovanie vlády Koncepciu vzniku a zavedenia vojenskej duchovnej a náboženskej služby v Armáde SR. Koncepciu vláda SR schválila a prijala ju v septembri 1994 pod č.1014/1994.

Na ministerstve obrany bol zriadený spoločný Úrad vojenských duchovných (ÚVD), ktorý začal činnosť 1. februára

1995. Pre vojenských duchovných boli vytvorené systemizované miesta na Generálnom štábe Armády SR, veliteľstvách zborov a vo vojenských vysokých školách. Vojenská duchovní boli organizačne podriadení príslušnému veliteľovi a odborné riaditeľovi ÚVD bez ohľadu na vieroveryznanie. Koncepcia ukladala povinnosť vojenským duchovným vykonávať svoju prácu v duchu ekumenizmu a úcty k inej náboženskej tradícii. Starostlivosť o vojakov inej náboženskej orientácie boli vojenská duchovní povinní zabezpečiť individuálne v spolupráci s predstaviteľmi príslušnej cirkvi.

Vtedy sa počítalo s tým, že absolventi teológie budú nastupovať na základnú vojenskú službu priamo do školy dôstojníkov v zálohe. Aby sa v predstihu zoznámili s budúcim poslaním dôstojníka v Armáde SR. V prípade záujmu o službu vojenského duchovného tak mohli urobiť

až po niekoľkoročnej praxi v civilnej pastoračii. Potom boli tí, ktorí o službu prejavia záujem v niekoľko týždňovom kurze zoznámení so všetkým, čo sa od nich bude očakávať, aby túto službu mohli úspešne zvládnuť.

V roku 1997 bol schválený vojenský odborný predpis DNS-1 – Duchovná a náboženská služba v rezorte obrany. Slúžil ako základná norma pre veliteľov, náčelníkov a duchovných. Duchovní sa čoraz častejšie zúčastňovali na výchove, vzdelávaní vojakov, na rôznych významných udalostiach v živote vojenských útvarov.

V zahraničných misiách

V máji 2001 odišiel prvý vojenský duchovný major Miloš Krchňavý na zahraničnú vojenskú misiu. Rok pôsobil v misii OSN UNFICYP na Cypre. O mesiac neskôr odišiel podplukovník Stanislav Lipka do ďalekej Afriky, k slovenským vojakom

do misie OSN UNMEE v Eritrei. Odvtedy pomáhali našim vojakom v zahraničných misiách a operáciách pod vlajkou OSN i NATO desiatky vojenských kňazov. Najskôr len katolíckych a gréckokatolíckych. Začiatkom marca 2010 ich rady rozšíril pravoslávny vojenský duchovný major Marek Ignacik z Ústredia EPS (ekumenickej pastoračnej služby). Bol s našimi vojakmi v operácii KFOR v Kosove. Od júna 2011 v operácii ISAF v Afganistane pôsobil prvý evanjelický duchovný nadporučík Viktor Sabo (v tomto čase je znova v ISAF). Celkovo vojenský duchovný pôsobili v operácii KFOR v Kosove, operácii Iracká sloboda v Iraku a v misii OSN UNMEE v Eritrei. V súčasnosti ďalej pokračujú vo svojej činnosti v operácii ISAF v Afganistane a v misii OSN UNFICYP na Cypre.

Jeden vojenský duchovný, vtedajší Generálny vikár Vikariátu OS SR podplukovník Michal Štang zahynul 19. januára 2006 pri havárii lietadla An-24 pri

maďarskej obci Hejce pri svojom návrate z operácie KFOR v Kosove (v súčasnosti je generálnym vikárom plukovník František Počurek).

Rozdelenie duchovnej služby

Dňa 25. októbra 2001 sa z iniciatívy KBS (Konferencie biskupov Slovenska) uskutočnilo pracovné rokovanie na Ministerstve obrany SR z dôvodu začatia procesu prípravy parciálnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o duchovnej službe katolíckym veriacim v OS. Vláda SR 14. augusta 2002 schválila návrh na uzatvorenie medzinárodnej Zmluvy medzi SR a Svätou stolicou o duchovnej službe katolíckym veriacim v Ozbroyených silách a Ozbroyených zboroch Slovenskej republiky.

Vojenský rímskokatolícky ordinariát alebo Ordinariát OS a OZ SR bol zriadený 20. januára 2003. Ordinariát je postavený na úroveň diecézy, má pôsobnosť pre

celé Slovensko a začal prakticky fungovať 1. marca 2003. V ten deň sa v kostole sv. Jána z Mathy v Bratislave uskutočnila slávnostná inaugurácia Ordinariátu OS a OZ SR a prvého ordinára OS a OZ SR Mons. Františka Rábeka do úradu.

Vznikom Ordinariátu OS a OZ SR dňa 1. marca 2003 (pôsobia v ňom katolícki a gréckokatolícki duchovní), zanikol ÚVD a zároveň vznikol Úrad ekumenickej pastoračnej služby OS SR (ÚEPS) na čele s plukovníkom Tomášom Semkom (v súčasnosti je výkonom funkcie dočasne poverený poručík Dávid Vargaštok). V októbri 2005 ERC (Ekumenická rada cirkví) schválila Štatút Ústredia, ktorý cirkevný odbor Ministerstva kultúry SR evidoval a potvrdil 30. novembra 2005. Zriaďovaciu listinu Ústredia podpísal 31. júla 2006 minister obrany SR.

Počty funkcií duchovných Ordinariátu v ozbrojených silách sú systemizované tak, aby na jedného duchovného v priamej duchovnej starostlivosti pripadalo do 700 katolíckych veriacich profesionálnych vojakov (v ozbrojených silách v súčasnosti pôsobi 21 duchovných, z toho 7 gréckokatolíckych).

Vojenský duchovný Ordinariát a EPS pomáhajú veliteľom pri upevňovaní služobnej disciplíny, morálneho a mravného stavu v extrémnych podmienkach a pri odstraňovaní živelných katastrof. Duchovní EPS zabezpečujú slobodný náboženský prejav, plnenie náboženských povinností a rozvoj duchovného života pre profesionálnych vojakov a zamestnancov OS SR a ich rodinných príslušníkov, ktorí podľa vierovyznania patria do niektorej z cirkví združenej ERC SR. Vykonávajú bohoslužby a náboženské obrady, náboženskú náuku a prislúchajú sviatosti (sú medzi nimi 3 evanjelici, 2 reformovaní a 3 pravoslávni duchovní).

Text: Jozef Žiak

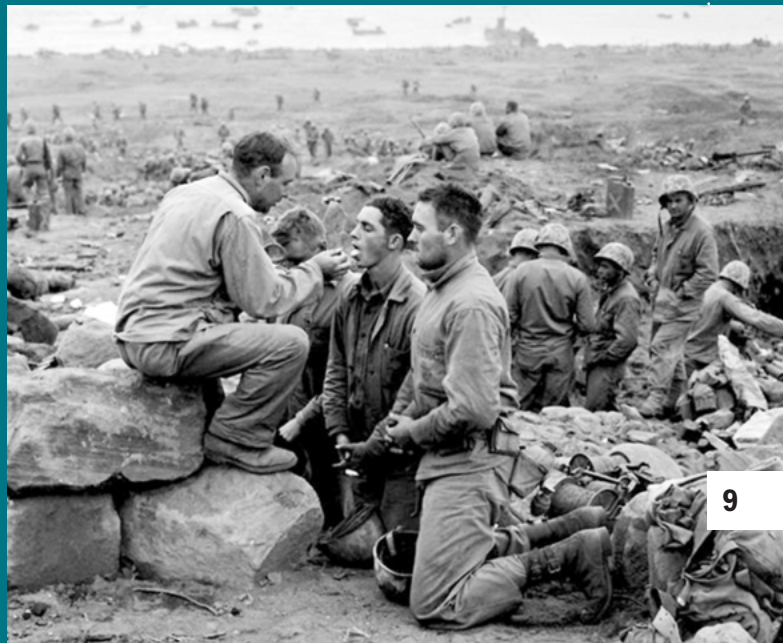
Foto: Jozef Žiak, Pavol Vitko

Od padreho k umfundisi

Azda najfrekvencovanejším synonymom duchovného v ozbrojených silách je vojenský kaplán (military chaplain). Hoci pôvodne tento výraz označoval predovšetkým šíriteľov kresťanskej viery, dnes je jeho chápanie širšie a zahŕňa duchovných rôznych vyznaní (kňaz, pastor, rabín, imám). Ba dokonca v holandských a belgických ozbrojených silách zamestnávajú kaplánov bez vierovyznania (ponúkajúcich zblúdeným dušiam sekulárne „ateistické“ služby).

Etymologicky slovo kaplán údajne pochádza z príbehu o svätom Martinovi, ktorý sa podelil o svoj plášť so žobrákom v meste Amiens (výjav je stelesnený v súsoší umiestnenom v Dóme svätého Martina v Bratislave). Zvyšok plášťa zvaný cappa alebo capella (kapa, kapela) si francúzski králi nosili so sebou ako relikviu, keď tiahli do boja – uchovávali ho v stanoch, a jeho ozbrojených strážcov nazývali capellani.

Kým vo väčšine sveta je pravidlom, že kapláni nenosia zbrane – USA a Veľká Británia to vyžadujú explicitne – v niektorých štá-

Na ceste k ľuďom

Uplynulo vyše 10 rokov (1. marca 2003), čo po zániku Úradu vojenských duchovných vznikol okrem Ordinariátu OS a OZ SR aj Úrad ekumenickej pastoračnej služby OS SR (ÚEPS), od konca novembra 2005 Ústredie ekumenickej pastoračnej služby (Ústredie EPS).

Služba duchovných v armádach je prínosom pre všetky strany, lebo prispieva k zlepšeniu medziľudských vzťahov a pokojnej atmosféry. Podľa kancelára Ústredia EPS Mgr. Jána Ondrejčína i jej bývalého Generálneho duchovného Ozbrojených síl a Ozbrojených zborov SR podplukovníka Miroslava Táboorského našli opodstatnenie aj u nás.

Sedem mužov a jedna žena

Duchovní Ústredia EPS koordinujú sociálnu a charitatívnu činnosť vo svojich útva-

toch ako napríklad v Nórsku, Dánsku či Švédsku toto rozhodnutie ponechávajú na samotných duchovných (niečo ako výhrada vo svedomí). Podľa ženevských konvencií sa vojenský duchovní lapaní v čase konfliktu nepovažujú za vojnových zajatcov, a musia byť repatriovaní s výnimkou tých, ktorí si vezmú na starosť duchovné blaho iných zajatcov.

Napriek tomu – alebo možno práve preto – musia vo väčšine krajín nádejní kapláni absolvovať rovnaký alebo podobný vojenský výcvik ako zvyšok mužov a žien v uniformách. Kapláni v službách britskej námornej pechoty musia napríklad absolvovať tvrdý päťmesačný kurz (tzv. Commando Course), a ak ho zvládnu, získajú výsadu nosiť zelené baretty. Ale ani „bežní“ ordinári to nemajú ľahké: vo Veľkej Británii ich čaká 16-týždňový základný výcvik, v USA je to o štyri menej, ale o to náročnejší! Nedávno sa v médiách objavila správa o tom, že ruská armáda zaviedla špeciálny tím výsadbárskych vojenských kňazov, špecializovaných na bohoslužby v poli priamo v bojovej línii. Súčasťou ich „výzbroje“ je aj mobilný svätostánok, ktorí sú kapláni-parašutisti schopní postaviť za pár desiatok minút... Podľa dostupných údajov sa dve tretiny ruských príslušníkov ozbrojených síl hlásia

k viere v Boha, z toho 83 % sú ortodoxní kresťania a 17 % moslimovia, resp. vyznávači inej viery.

O niečo zložitejšie to majú v ozbrojených silách Juhoafrickej republiky (South African National Defense Force), kde sa môžu pochváliť zrejme najpestrejším religióznym mixom. Nielenže si zakladajú na kaplánoch čiernej pleti, ale popri kresťanských a moslimských duchovných tu majú pomerne veľké zastúpenie „víprovia“, kapláni hinduistickej viery – ich insígniou je lampáš s horiacim plameňom symbolizujúci posvätný ideál osvietenia. Kto by však chcel byť kresťanským kaplánom v JAR, musí si zvyknúť na rôzne oslovenia – popri tradičnom otče, pastor, reverend a padre sa zvyknú titulovať aj umfundisi (v jazyku Zulu a Xhosa), moruti či domine (v afrikáncine).

Vo Francúzsku menuje minister obrany troch vojenských ordinárov – po jednom pre katolícku, protestantskú a židovskú vieru –, ktorým potom podliehajú všetci kapláni. Zaujímavosťou je, že hoci vo francúzskych ozbrojených silách nosia všetci duchovní uniformy, žiadny z nich nemá vojenskú hodnosť (a ani insígnie).

Naopak, v Izraeli si na hodnosti potrpia: najvyšší vojenský rabín má hodnosť brigádneho generála, a v každej vojenskej jed-

roch a smerom k dlhodobo ťažko chorým veteránom a dôchodcom. Venujú sa aj organizovaniu náboženských aktivít svojich vysielajúcich cirkví, pričom zároveň prezentujú OS SR a OZ SR a duchovnú službu na verejnosti. V rámci starostlivosti o rodiny profesionálov duchovní Ústredia EPS každoročne pripravujú stretnutie rodín profesionálnych vojakov a spolu s Vojským úradom sociálneho zabezpečenia letný detský biblický tábor. Zúčastňujú sa na medzinárodnom stretnutí protestantských vojakov v južnom Francúzsku, čím posilňujú priateľské vzťahy medzi armádami.

V súčasnosti po personálnom naplnení pôsobi v ekumenickej pastoračnej službe osem vojenských duchovných (momentálne je neobsadená funkcia generálneho duchovného Ozbroyených síl a Ozbroyených zborov SR). Hoci sú vyslaní iba z troch cirkví (traja z evanjelickej, dvaja z reformovanej a traja z pravoslávnej), v pastoračnej starostlivosti majú profesionálnych vojakov a zamestnancov rezortu obrany, ktorí sa hlásia k desiatim štátom uznaným cirkvám a židovskej náboženskej obci. Od roku 2011 pôsobí v prešovskom prapore logistickej podpory ako staršia kaplanka vôbec prvá žena poručíčka Vlasta Kovalová z reformovanej cirkvi. V roku 2010 ako prvý duchovný EPS pôsobil v zahraničnej misii (operácia KFOR v Kosove) major Marek Ignaciak z velenia vzdušných síl vo Zvolene. V operácii ISAF v Afganistane získali skúsenosti starší kaplán AOS v Lipťovskom Mikuláši nadporučík Viktor Sabo a poručík Marián Bodolló z trenčianskeho veliteľstva Síl výcviku a podpory.

Medaily si zaslúžia naše ženy

Svoje druhé pôsobenie medzi vojakmi v Kandahare začína nadporučík Viktor Sabo: „Vzťahy s vojakmi sú tam osobnejšie ako v prostredí s bežnou pracovnou atmosférou. Vojaci v extrémnych situáciách a pri konfrontácii so smrťou sa zamýšľajú nad

hlbším zmyslom svojej existencie, a úlohou pastoračnej služby je fundovane odpovedať na otázky náboženského charakteru.“

Znova ide do Kandaharu s vojakmi martinského mechanizovaného práporu. Aj on doma zanecháva manželku a deti. „Zasa bude celá starostlivosť o domácnosť na nej. Ale verím, že to zvládne, naše manželky sú skutočné hrdinky a medaily, ktoré nám udeľujú, by som po návrate z Afganistanu dal im.“

„Nemám strach, ale rešpekt. Prvá misia mi veľmi pomohla. Poznám psychiku vojaka, viem čím prešiel. Viem, čo je to odlúčenosť od rodiny, smútok, strach pri raketrových útokoch a toto je všetko škola života. Aj vojaci inak na vás pozerajú, keď ste boli v misii. Už nie ste len dôstojník – farár.“

Humanitárny rozmer

Už piaty rok je súčasťou pôsobenia EPS aj špecifická forma sociálnej pomoci, ktorú sa snažia organizovať v prospech ľudí zasiahnutých vojnovými konfliktami v krajinách pôsobenia OS SR. Ako hovorí organizátor podplukovník v. v. Milan Gajdoš

riaditeľ správy Ústredia: „Za toto obdobie sa vďaka spolupráci viacerých aktérov podarilo uskutočniť 6 humanitárnych pomoci do Afganistanu a Kosova. Vhodný prebytočný materiál z OS SR („spacáky“, tielka, tričká, košeľe, čiapky, zimné doplnky, ktoré by u nás skončili v neupotrebitelnosti) v celkovej cene asi 430-tisíc eur sme poskytli tým najchudobnejším obyvateľom afganského vidieka. Bez vojakov by to však nebolo možné.“

„Cítíme, že je čas spojiť sily s tými, ktorí majú zodpovednosť za personálnu a sociálnu oblasť, ale tiež zdravotníctvo a neziskový sektor, aby sa zvýšila a zdôraznila úloha rodiny v spoločnosti. V sociálnej a charitatívnej činnosti sa chceme orientovať na pomoc rodinám a deťom vojakov pôsobiacich v zahraničných misiách, sirotám, obetiam zločinov a dlhodobo ťažko chorým. Pracujeme na programoch pre deti vojakov pôsobiacich v misii,“ vypočítava Ján Ondrejčin niektoré z hlavných úloh a zameraní EPS v súčasnom období.

Text: Jozef Žiak

Foto: Jozef Žiak, Pavol Vitko, Kod

notke má svojho človeka, zodpovedného za koordináciu a/alebo vedenie bohoslužieb, dodržiavanie kóšer pravidiel pri príprave jedál, a na požiadanie vykonávanie ceremónii svadieb, krstov a obriezky.

Osobitne v USA platí, že kňazi, ktorí chcú slúžiť v ozbrojených silách, musia najprv získať súhlas svojich biskupov, a sú okamžite odvolateľní z radov armády, ak v ich domácej diecéze dôjde k stavu núdze (napríklad pri prírodných katastrofách). No a neboli by to Američania, keby aj duchovnú službu v ozbrojených silách nepreniesli do 21. storočia – výskumné laboratórium U. S. Army v Orlande v spolupráci s vývojárskou softvérovou firmou vytvorilo simulačný program pre vojenských kaplánov na ich prípravu pre bojové podmienky. V animovanom programe frekventant naviguje postavku kaplána na bojisku, od jedného zraneného k druhému, v pätách lapiduchov. Pri smrteľne zranených si kľakne a vykonáva posledné pomazanie, za duše mŕtvych sa pomodlí, zraneným poskytne útechu a slová podpory. Musí správne zvoliť jednu odpoveď z ponúkaných možností, inak stráca body. Vojenský kňazi si softvér vraj mimoriadne pochvaľujú.

(Cc)

Májové bojové protiletadlové streľby nitranov v Poľsku

Kabína plná výkrikov

„Spočiatku všetko prebiehalo normálne. Päť minút pred bojovým odpalom sme zistili, že máme nízky výkon na nepretržitom napätí. Opravili sme napájanie a prešli sme na turbínu. To nám však napájanie resetovalo, tak sme museli čakať ešte štyri minúty. Minútu pred odpálením sme zistili, že vysoké napätie nabehlo (aj keď ešte stále nemalo potrebný výkon). V kabíne vládol stres, chaos a panika. Ale keď na 35. kilometri zasvietila prvá raketa, tak už bolo všetko dobré,“ približuje veliteľ 1. palebnej batérie kapitán Dalibor Dubiňák posledné chvíle pred odpálením rakiet.

Na vzdialenosti 34 kilometrov už svietili všetky štyri rakety samohybného protiletadlového raketového kompletu 2K12 KUB a prechytenie cieľa operátorom číslo 2 prebehlo bez problémov. Podľa veliteľa batérie síce bolo na ňom vidieť, že je v tom momente v poriadnom strese – asi v najväčšom z celej kabíny, ale svoju úlohu dokonale zvládol. Potom len čakali, kedy sa po prechytení cieľa rozsvietia rakety. Vzápätí kapitán Dubiňák dostal úlohu, a aj povolenie na streľbu.

Rozhodovali sekundy

„Stlačil som tlačidlo odpalu (vtedy bol vraj až podozrivo pokojný), išla raketa. Začuli sme dunenie a vedeli, že letí. Stlačil som druhú, zasa sa ozval dunivý tón. Vtedy už bola kabína plná výkrikov radosti. Mal som od potu mokré ruky. Potom som začul, že vedľajšia batéria má technické problémy. Tak sme išli ešte raz naostro my, a to sme si už tie zvyšné dva odpaly doslova užívali,“ komentuje veliteľ batérie, ktorý bol na bojových streľbách na

radosti

Balte po prvý raz v pozícii veliteľa batérie, dianie v kabíne rádiolokátora.

O tom, či bude cieľ zničený a bojová úloha splnená, vlastne rozhodujú tri až štyri otáčky rádiolokátora. Teda približne nejakých osem sekúnd. Ak vtedy nedôjde k okamžitému zachyteniu cieľa, ktorý sa vysokou rýchlosťou oddelil od nosiča (ten predstavovalo lietadlo Su-22 poľských vzdušných síl), je prakticky nemožné neskôr ho zachytiť a viesť naň paľbu. Podľa veliteľa protiletadlovej raketovej brigády plukovníka Vladimíra Kováča je to najkritickejší okamih celých bojových strelieb. Lietadlo má podvesený cieľ SRCP-WR. Je to vlastne raketa, dlhá 2 500 mm, ktorá má priemer 200 mm a hmotnosť 75 kilogramov.

Úlohou operátora číslo 2 je cieľ zachytiť a sledovať ho. Čatár Jozef Török vysvetľuje, že najdôležitejšie je pri oddelení cieľa od nosiča prejsť na sledovanie tohto cieľa. Je to najzložitejší a zlomový moment celých strelieb. „Keby som v tejto činnosti zlyhal, celá mnohomesačná snaha mojich kolegov v príprave na strelby by

bola zbytočná. Kým sa raketa odpúta od lietadla, vidím na indikátore cieľ ako jeden impulz. Pri odpálení rakety sa trochu zmení a v jeho pravej časti sa oddelí malý impulz nižšej intenzity. A práve vtedy v ručnom režime musím prejsť na sledovanie cieľa. Keby k tomu nedošlo, tak sledujeme stále nosič – lietadlo, a nie raketu. Som rád, že sme to zvládli, veď to bolo po prvý raz, čo som bol v lokátore pri streľbách,“ priznáva operátor, ktorý nakoniec úspešne zachytil prvé štyri rakety. Veliteľ batérie kapitán Dubiňák na jeho adresu nešetří slovami chvály. Veď ešte nedávno bol úspešný operátor vodičom. Za tri mesiace sa zacvičil.

Veliteľom družstva a operátorom číslo 1 pri streľbách bol rotný Peter Srňánek. Pre rodáka z Nitry sú to už v poradí tretie bojové streľby na brehu Baltu. Z toho druhý raz ich zažil ako operátor číslo 1. Jeho úlohou je prehľadávať vzdušný priestor, vyhľadať cieľ a dať ho operátorovi číslo 2. Potom ďalej sledovať, či je správny a kontrolovať správnosť zachytenia. „Keď odletela prvá raketa, zo všetkých spadol stres. Bolo to fajn, už po tejto prvej rakete som cítil a vedel, že pôjdu aj ďalšie v poriadku,“ hovorí.

Bojová raketa kompletu KUB 3M9ME je poloaktívna, radarom navádzaná, s bezkontaktným približovacím rádiovým zapaľovačom. Má dĺžku 5 841 mm, priemer 330 mm, hmotnosť takmer 600 kilogramov (z toho 56 kg bojová nálož). Je určená spoločne s celým kompletom na ničenie lietadiel, okrídlených rakiet, vrtníkov a ostatných vzdušných cieľov v malých a stredných výškach. Ničí ciele letiace rýchlosťou od 60 do 600 metrov za sekundu na vzdialenosť 3,5 až 17,3 kilometra vo výškach 60 až 7 000 metrov. Samonavádzacia hlavica prijíma odrazený signál od cieľa pohyblivou anténou, umiestnenou pod predným krytom. Na stabilizátoroch má umiestnené ďalšie antény na príjem signálu od navádzacieho radiolokátora. Strela je odpaľovaná pyronábojom. Prvá časť motora, ktorá dá strele plnú rýchlosť až 900 metrov za sekundu, horí 5,5 sekundy. Druhá časť motora sa zapáli odhodením prstencového zostatku prvej časti motora a udržiava potrebnú rýchlosť pre samotný let strely a jej manévrovanie. Ciele likviduje tlakovou vlnou a črepinovým účinkom bojovej hlavice.

Hluk robila nielen odpálená raketa

Veliteľmi odpaľovacích zariadení, ktoré vystrelili prvé štyri rakety, bol rotnajster Peter Fuska a rotný Milan Kúdela. Peter Fuska, rodák z moravskej Karvinej, začínal ešte ako vojak základnej služby v útvere čestnej stráže, potom pôsobil v ZVJS v Leopoldove a posledných šesť rokov je profesionálnym vojakom. Ako vnímali streľby v kabíne odpaľovacieho zariadenia? „Podľa štítkov vieme, čo sa deje, že je cieľ zachytený. Potom už idú všetky povely z lokátora. My čakáme, kým dôjde k tej poslednej fáze a zasvietia nám hlavice rakiet. To označuje, že zachytili cieľ. Boli sme plní očakávania, či nám raketa umiestnená na odpaľovacom zariadení odletí. Odletela prvá, kabína sa zachvela, počuli sme riadny huk a potom aj druhá. Pre zmenu sme sa zasa o huk v kabíne postarali my, radostnými výkrikmi,“ priznáva rotnajster Fuska. Svoj podiel na úspechoch má aj osádka nabíjacieho prepravníka rotný Ondrej Ďurica a slobodník Jaroslav Karafa, ktorá rýchlo a bezpečne vždy zabezpečila nabitie rakiet na odpaľovacie zariadenia.

Ďalšiu dvojicu nabíjacieho prepravníka tvoril vojak Michal Rác a slobodník Matúš Krupa. Ich úlohou je dostať raketu z nabíjacieho prepravníka na odpaľovacie zariadenie tak, aby sa nepoškodila (nemožno ju ani oškrieť). Aby sa nepoškodili stabilizačné krídla ani zadné antény. „Máme k dispozícii ovládacie zariadenie, ktoré má šesť pák. Najskôr musíme rozbaľiť žeriav (odistiť ho), dostať jeho rameno nad raketu, zaháknúť ju a preniesť na odpaľovacie zariadenie. Nesmie sa rozkývať. S kolegom sme mali na týchto streľbách premiéru,“ komentuje vojak Rác. Veliteľ 2. palebnej batérie kapitán Radovan Janíček s uspokojením konštatuje, že dopadla dobre.

Pod drobnohľadom ministra

Veliteľ nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády plukovník Vladimír Kováč patrí medzi pamätníkov v rámci celej protivzdušnej obrany. Zažil všetky streľby v Poľsku. Z toho tretie vo funkcii veliteľa brigády. Dokonca absolvoval aj streľby v Ašluku v bývalom ZSSR, ešte v rámci federálnej armády. „Každé streľby sú svojím spôsobom jedinečné a neopakovateľné, či už vzdušnou situáciou, alebo zložením kolektívu. Pred týmito sme sa dôkladne pripravovali, lebo boli po dlhom čase (po piatich rokoch). Práve streľby sú logickým vyvrcholením výcviku aj psychologickou prípravou pre personál. Výcvik sme začali ešte minulý rok v októbri v blízkosti bratislavského letiska z pozície Mierovo. Musím priznať, že v poslednom čase je čoraz menej cieľov na oblohe. V tomto roku sme mali predovšetkým málo rýchlych vojenských cieľov (MiG-29). A tak sme boli obmedzení na výcvik pomalých L-410. Ale napokon aj tie nám vytrhli trň z päty. Veď zabezpečovali celú náletovú situáciu počas sústredenia vo VVP Lešť. Určitým problémom bolo, že ide o trikrát pomalší cieľ, ako ten, na aký sa strieľa na Balte. Napriek tomu verím, že ľudia sú dobre pripravení. Keď nesklame technika, bude úloha splnená,“ vyjadril pred streľbami veliteľ brigády svoje presvedčenie.

Priebeh samotných strelieb, ktoré sledoval aj minister obrany Martin Giváč a náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Peter Vojtek, mu dali za pravdu.

Doplnil, že aj strelnica v Ustke strieľajúcich obmedzuje v palebných možnostiach. Sú limitované nielen jej priestormi, ale aj pohybom lietadla nosiča Su-22 (nemožno viesť paľbu, kým lietadlo neopustí priestor). Preto sú nútení obmedziť paľbu na kratšiu vzdialenosť. Cieľ je odpálený v 23. kilometri pri vonkajšej hranici pôsobnosti protiletadlového kompletu 2K12 M3 KUB. Bezpečnostné opatrenia sú čoraz prísnejšie. V súčasnosti môžu viesť dve palebné jednotky z pobrežia Baltu cieľ súbežne, ale paľbu môže viesť len jedna jednotka (pravidlo platí od roku 2006, keď si Poliaci zostrelili miesto cieľa vlastný nosič... „V reálnom boji by to bolo inak a do streľby by bolo zapojených viacero jednotiek z bojovej zostavy brigády,“ zdôrazňuje plukovník Kováč.

Odmenou bol aj symbolický kúpeľ

Podľa neho bojové rakety prešli dôkladnou kontrolou doma na Slovensku, aj na mieste v Poľsku za účasti špecialistov technickej jednotky (našich aj poľských). Teda ak dôjde k zachyteniu

cieľa a nezlyhá raketa, bude to v poriadku. Prostriedky 2K12 M3 KUB musia ožiariť cieľ. Ožiarenie cieľa znamená zachytenie odrazeného signálu, ktorý je nepretržitý a je vodiacim signálom pre hlavicu samonavádzacej rakety. Keď sú tieto podmienky splnené, raketa je navedená na cieľ a dôjde k jeho zničeniu. Plukovník Kováč je trochu smutný z toho, že prostriedky KUB boli v armádach všetkých našich susedov z krajín V-4 modernizované. Len slovenské dosiaľ žiadnou modernizáciou neprešli. A čas sa zastaviť nedá...

„Takéto streľby absolvovali naši vojaci naposledy v roku 2008. Som rád, že si bojové streľby mohli naši príslušníci vyskúšať v reálnom prostredí, pretože to je najlepšia možnosť ako otestovať to, čo si doma nacvičili,“ povedal spokojný minister obrany Martin Glváč. Podľa náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálporučíka Petra Vojteka, ktorý je odborníkom PVO, a streľby v Poľsku sám zažil ako veliteľ brigády, sú každé bojové streľby vyvrcholením výcviku. „Máme skoro dokonalé imitačné systémy, ale keď má vojak nabitú ostrú zbraň a odpáli raketu sponad svojej hlavy a zatrasie to celým podvozkom, tak je to úplne iný pocit,“ povedal.

Po úspešných streľbách ako prvý okúsil studenú vodu Baltského mora kapitán Dalibor Dubiňák. Po ňom aj ďalší úspešní veliteľia. Kúpeľu sa nevyhol ani veliteľ brigády.

Text a foto: Jozef Žiak

Ustka

Polygón Protivzdušnej obrany poľskej armády sa nachádza neďaleko mesta Ustka (po nemecky Stolpmünde) na pobreží Baltského mora približne 150 kilometrov západne od Gdanska, na území Pomoranska, ktoré bolo v roku 1945 pripojené k Poľsku. Vznikol v roku 1946.

Rozprestiera sa na brehu mora, medzi Ustkou, Jaroslawcom a jazerom Wicko na ploche vyše 4 000 hektárov. Patrí k nemu aj vojenské letisko Wicko Morské, ktoré sa využíva iba pri cvičeniach. K výcvikovému priestoru patrí aj 90 000 hektárov vodnej plochy Baltského mora. Okrem vojsk poľskej protivzdušnej obrany vo výcvikovom priestore cvičia aj útvary poľského námorníctva a vzdušných síl. Popri poľských pilotoch si nad polygónom precvičujú odpaľovanie rakiet vzduch – vzduch aj ich kolegovia zo Slovenska, Českej republiky a Maďarska. Tí sú počas strelieb dislokovaní na vojenskom letisku Swidwin.

Vo Výcvikovom priestore Ustka strieľali príslušníci nitrianskej protiletadlovej brigády s kompletom 2K12 M3 KUB už piatykrát (2002, 2004, 2006, 2008, 2013). Okrem nich a príslušníkov poľskej PVO priestor využívajú na protiletadlové streľby aj vojaci z Veľkej Británie, Talianska, Holandska, Českej republiky a Maďarska.

Spoločne modernizujeme BVP 2

Modernizácia bojového vozidla pechoty BVP 2, spoločný projekt Slovenskej a Českej republiky, získal na veľtrhu IDET v Brne Zlatú cenu IDET News 2013 v kategórii Bojové vozidlá pechoty. Zástupcom spoločností, ktoré sa na projekte podieľajú, ju odovzdali minister obrany SR Martin Glváč a český minister obrany Vlastimil Pícek. „Som veľmi rád, že koordinátorom výroby bude Vojenský opravárenský podnik v Trenčíne. Očakávam, že koncom roka pôjdu vozidlá do výroby a budúci rok by mali byť zavedené do Ozbroyených síl SR,“ uviedol Martin Glváč.

Foto: Ivan Kelement

Vrátili sa z Bosny

Slávnostný nástup na ministerstve obrany bol pre 22 príslušníkov Ozbroyených síl SR záverom ich úspešného deväťmesačného pôsobenia v operácii ALTHEA v Bosne a Hercegovine. Štátny tajomník ministerstva obrany SR Miloš Koterec spolu s náčelníkom GŠ OS SR generálporučíkom Petrom Vojtekom odovzdali vojakom vyznamenania za službu v operácii Európskej únie ALTHEA a poďakovali rodinným príslušníkom za podporu. Hlavnou úlohou 36-členného slovenského vojenského kontingentu v operácii ALTHEA je zabezpečovanie stykov misie s predstaviteľmi miestnej samosprávy, štátnej správy a mimovládnych organizácií, ako aj monitorovanie nálad obyvateľstva a informovanie veliteľstva operácie.

Text a foto: Pavol Vitko

Náčelník ocenil spoluprácu

Počas zasadania náčelníkov generálnych štábov členských krajín NATO a partnerských krajín v dňoch 14. - 16. mája sa náčelník GŠ OS SR generálporučík Peter Vojtek v Bruseli stretol s veľvyslancom Slovenskej republiky pri EÚ Ivanom Korčekom a veľvyslancom SR pri Politickom a bezpečnostnom výbore EÚ Petrom Mišíkom. Generálporučík Vojtek ocenil dlhodobú a príkladnú spoluprácu slovenských zástupcov pri EÚ s Ozbroyenými silami SR udelením Čestného odznaku OS SR III. Čestným odznakom OS SR bola ocenená aj Nadežda Jurgová – za úspešné reprezentovanie Ozbroyených síl SR v rámci jej aktívnej angažovanosti v charitatívnej organizácii NATO Charity Bazaar.

Úcta Američanom v SNP

Veľvyslanec USA na Slovensku Theodore Sedgwick a zástupca náčelníka Generálneho štábu Ozbroyených síl SR generálmajor Miroslav Kocian si vo štvrtok v Polomke uctili pamiatku vojakov amerického Úradu strategických služieb (OSS), ktorí počas Slovenského národného povstania práve v tunajších horách padli v decembri 1944 do zajatia nemeckých nacistov. Spolu s nimi pôsobil aj známy vojnový korešpondent agentúry AP Joe Morton. Štrnásti Američania a traja britskí agenti boli po dlhom vypočúvaní a mučení napokon popravení.

Stretli sa velitelia posádok

Veliteľov posádok hlavných miest stredoeurópskeho regiónu prijal v Bratislave náčelník Generálneho štábu Ozbroyených síl Slovenskej republiky generálporučík Peter Vojtek. Velitelia posádok hlavných miest ČR, Maďarska, Poľska, Rakúska, Slovinska a Talianska sa zúčastnili na medzinárodnej konferencii veliteľov posádok stredoeurópskeho regiónu, ktorá sa druhý raz konala na Slovensku. Téma znela Poslanie a úlohy Veliteľstva posádok v štruktúre ozbrojených síl a aktuálne problémy súčasnej doby. Klub veliteľov posádok vznikol v októbri 1994 s cieľom podporiť a posilniť vzájomné poznatky, skúsenosti a vzťahy medzi veliteľmi posádok v strednej Európe.

Pamätník prvých mierotvorcov

Náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Peter Vojtek sa zúčastnil na spomienkovom stretnutí v Seredi pri príležitosti 20. výročia vyslania prvej jednotky Armády Slovenskej republiky do mierovej misie OSN – UNPROFOR. V Seredi sa v roku 1993 uskutočnila výstavba a príprava ženíjného práporu mierových síl OSN. Súčasťou slávnosti ktorú zorganizovalo občianske združenie UN Veteran Slovakia zo Serede, nezisková organizácia Promemoria Veteranorum v spolupráci s mestom Sereď pod záštitou predsedu vlády SR, bolo odhalenie pamätníka na sereďskom Námestí slobody, ako prejavu úcty a vďaky mierotvorcom pod modrou vlajkou.

Vyznamenanie profesorovi Žákovi

Prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič udelil 20. mája 2013 Medailu prezidenta Slovenskej republiky Dr. h. c., prof. Ing. Miroslavovi Žákovi, DrSc. a Dr. h. c., prof. RNDr. Jozefovi Čížmárikovi, CSc., PhD. Plukovník vo výslužbe Miroslav Žák je vedúci Katedry bezpečnosti a obrany Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši. Od roku 1975 pôsobí ako vysokoškolský pedagóg v Liptovskom Mikuláši. Na Slovensku je prvým a jediným nositeľom hodnosti doktora vojenských vied.

Železný muž

Preteky v dňoch 28. – 29. mája organizoval Ústav špeciálneho zdravotníctva a výcviku MO SR Lešť. Zmerať si sily v desiatich disciplínach bez rozdielu v hmotnostných a vekových kategóriách prišlo 15 pretekárov z rezortu ministerstva obrany, ministerstva vnútra a Kriminálneho úradu finančnej správy. Súťažnými disciplínami boli zhyby na hrazde, šplh na lane bez prírazu, tlak na lavičke, držanie dvoch 15 kg bremien v upažení, nosenie dvoch 60 kg bremien na vzdialenosť 30 metrov, nosenie 100 kg krosien, ťahanie vozidla na 30 m, zrýchlený presun na 3 km v kanadách so samopalom bez popruhu, prekážkový beh či prekonávanie vodnej prekážky v maskáčoch a kanadách. Titul Železný muž a putovný pohár za rok 2013 získal rotný Tomáš Barborík z Nitry, ktorý súťaž absolvoval už po štvrtý raz. Na druhom a treťom mieste sa umiestnili príslušníci ministerstva vnútra – nstržm. Michal Sklárčik (PZ) a por. Miroslav Andruška (ÚOÚČ).

Foto: Ivan Kelement

Krištáľový orol

Operácie krízového manažmentu v kombinácii s vybranými časťami vojny vysokej intenzity a protipovstaleckých operácií v zaľudnených oblastiach boli témami medzinárodného vojenského cvičenia Crystal Eagle v nemeckom Wildfleckene. Zúčastnili sa na ňom aj pätnásť profesionálni vojaci OS SR. Prípravou bolo poverené Mnohonárodnostné veliteľstvo Severovýchod v poľskom Štetíne. Do plánovacieho procesu sa zapojili aj príslušníci Štábu pre operácie GŠ OS SR.

Crystal Eagle bolo veliteľsko-štábne cvičenie s počítačovou podporou a s využitím simulačných technológií. Participovalo na ňom 1 400 účastníkov. Primárnym cvičiacim bola 1. nemecká obrnená divízia, ktorá sa pripravuje do vojenskej operácie ISAF v roku 2014. Dvaja slovenskí dôstojníci – kapitáni Ľuboš Guláš a Rudolf Kantor – pôsobili v Scenario Managment Centre.

Na záver veliteľ mnohonárodného zboru Severozápad v Štetíne generálmajor Boguslav Samol ocenil pamätnou mincou 80 cvičiacich. Získali ju aj mjr. Vladimír Dutka, npor. Denisa Haasová a kpt. Štefan Devera z OS SR.

Text a foto: pplk. Miloš Výboštok, npor. Denisa Haasová

Spôsobilý logista

Na najväčšom medzinárodnom vojenskom logistickom cvičení Severoatlantickej aliancie, ktoré sa v dňoch 8. – 26. júna konalo vo výcvikovom priestore Lešť, sa zišlo 1 750 vojakov s takmer 600 kusmi vojenskej techniky na zemi i vo vzduchu. Záujem o účasť na cvičení prejavilo 35 krajín NATO, Európskej únie, členských krajín Partnerstva za mier vrátane Ruska, Indie, Portugalska a ostatných partnerských štátov a 14 organizácií NATO a Európskej únie, čo cvičenie zaradilo k najväčším svojho druhu od skončenia druhej svetovej vojny.

Poslaním bola koordinácia a rozvoj spoločných logistických postupov medzi zúčastnenými štátmi v súlade so štandardmi NATO, ako aj overenie vzájomnej použiteľnosti logistických systémov a prostriedkov, s cieľom zvýšiť interoperabilitu medzi armádami zúčastnených krajín. Cvičenie poskytlo príslušníkom slovenských ozbrojených síl jedinečnú príležitosť získať nové skúsenosti a kontakty, ale najmä pozitívne spropaguje naše vojenské výcvikové kapacity a Slovenskú republiku v medzinárodnom prostredí. Okrem cvičiacich slovenských vojakov slovenská strana poskytla aj rozsiahlu logistickú podporu až do 600 osôb.

Text a foto: Jozef Žiak

Nový hlavný veliteľ síl NATO v Európe

Americký admirál John Stavridis odovzdal funkciu hlavného veliteľa spojeneckých síl NATO v Európe (SACEUR) svojmu krajanovi, generálovi Philipovi Breedlovi. Ten na slávnostnom akte v belgickom Monse varoval, že členské krajiny Aliancie nesmú poľaviť vo vojenskej činnosti v čase, keď sa pripravujú na odchod z Afganistanu a zápasia so stálym znížovaním výdavkov. Nový veliteľ má 57 rokov, slúžil ako veliteľ amerických leteckých síl v Afrike a na veliteľstve spojeneckých vzdušných síl v nemeckom Ramsteine. Za prioritnú oblasť činnosti označil Afganistan. Schopnosť síl NATO spolupracovať netreba ohroziť „mierovými dividendami ani vyjednávaním o rozpočte,“ povedal s tým, že vie o finančných problémoch členských krajín NATO. „Musíme obratne riešiť tieto výzvy, aby sme zabezpečili zachovanie akčioschopnosti a efektívnosti Aliancie.“

V Bruseli o hrozbe kybernetických útokov

Ministri obrany NATO z 28 členských krajín Aliancie sa 4. júna zišli v Bruseli, aby diskutovali o tom, ako riešiť rastúce hrozby pre počítačovú bezpečnosť. Už 23 z 28 členských krajín NATO sa zaviazalo k vzájomnej výmene informácií a pomoci v prípade kybernetických útokov. V roku 2007 sa internetový systém Estónska stal terčom rozsiahleho útoku neznámych páchatelov, čo Alianciu prinútilo vytvoriť centrum pre kybernetickú obranu v Tallinne. V roku 2011 Severoatlantická aliancia schválila revidovanú kybernetickú obrannú politiku a prijala akčný plán na posilnenie kybernetickej obrany. Americký minister obrany Chuck Hagel (foto) označil kybernetickú bezpečnosť za jednu z obranných priorít USA. Ministri sa dohodli na vytvorení nových útvarov rýchleho nasadenia. Majú zlepšiť ochranu vojenského bloku pred čoraz častejšími kybernetickými útokmi.

Foto: NATO

EÚ zostane Afganistane

Diplomati Európskej únie v Bruseli rozhodli o predĺžení mandátu policajnej misie EÚ v Afganistane (EUPOL Afganistan) do konca roka 2014. EUPOL Afganistan má za cieľ pomáhať afganskej vláde pri vytváraní a rozvoji civilných policajných a bezpečnostných zložiek. V rámci výcvikovej misie európska dvadsaťsedmička poskytuje Afganistanu expertov a poradcov. Policajná výcviková misia EÚ pre Afganistan zamestnáva približne 350 odborníkov z 23 členských štátov EÚ, ale aj z Chorvátska, Kanady a tiež 200 lokálnych expertov. Veliteľom EUPOL Afganistan je od augusta 2012 švédsky policajný komisaár Karl Ake Roghe.

Kongres proti sexuálnym útokom

Branný podvýbor Snemovne reprezentantov amerického Kongresu pre vojenský personál sa chystá schváliť sériu noviel vojenského práva, aby zastavil rastúci počet sexuálnych útokov v ozbrojených silách. Členovia ozbrojených síl, ktorých usvedčia zo sexuálneho útoku, majú byť z armády vylúčení alebo im odoberú hodnosť. Nová legislatíva má podporu republikánov aj demokratov a odráža rozhorčenie amerického Kongresu nad slabými výsledkami, ktoré velitelia dosiahli v úsilí bojovať so sexuálnymi útokmi v armáde. Po schválení budú nové pravidlá zahrnuté do návrhu zákona o obrannej politike na fiškálny rok 2014.

Rusko posilňuje v Arktíde

Ruská pobrežná stráž zaradí do roku 2020 do svojej flotily štyri nové vojnové lode, ktoré pomôžu pri ochrane arktickej oblasti. Okrem toho Rusko plánuje vybudovať v Arktíde 11 nových hraničných ochranných zariadení a rozmiestniť automatické monitorovacie systémy. Je to súčasť programu ochrany hraníc Ruskej federácie na roky 2012 – 2020. Okrem armády majú byť súčasťou kombinovaných síl aj jednotky pohraničného vojska a pobrežnej stráže. Rusko sa podieľa na činnosti Arktickej rady, ktorá pozostáva okrem neho z Dánska, Fínska, Švédska, Nórska, Kanady, Islandu a Spojených štátov.

O Kolumbii NATO neuvažuje

NATO má záujem o úzku spoluprácu s Kolumbiou, no o jej členstvo v „Aliancii“ sa neuvažuje. Nemenovaný predstaviteľ bloku tak reagoval na slová kolumbijského prezidenta Juana Manuela Santosa, ktorý v júni oznámil plánovaný podpis prelomovej dohody o spolupráci s NATO a záujme vstúpiť do organizácie. Santos potvrdil, že podpis dohody medzi kolumbijským ministerstvom obrany a v súčasnosti najväčšou vojenskou organizáciou na svete otvorí juhoamerickej krajine dvere do 28-členného bloku. Jeho slová vyvolali v regióne pobúrenie. NATO pozostáva z európskych krajín plus USA a Kanady, žiadna juhoamerická krajina jeho súčasťou nie je. Kolumbia však patrí medzi najužších amerických spojencov.

Dohodu o zbraniach podpísalo 63 krajín

Predstavitelia 63 krajín sveta podpísali 3. júna prvú celosvetovú dohodu, ktorá má regulovať obchodovanie s konvenčnými zbraňami. Urobili tak v prvý deň ratifikačného procesu, ktorý sa začal dva mesiace po schválení dokumentu Valným zhromaždením OSN. V prvej vlne však chýbajú USA, hoci sú najväčším vývozcom zbraní na svete, rovnako aj Rusko a Čína. Predmetom regulácie má byť obchodovanie s rôznymi druhmi konvenčných zbraní. Vývozcovia by mali zaručiť, že ich výrobky nebudú slúžiť pri páchaní genocídy, vojnových zločinov, terorizmu alebo organizovaného zločinu.

TECHNIKA

NOVINKY • TRENDY • VÍZIE

Vývoj stíhača T-50 napreduje

Ruské vzdušné sily VVS začnú prvé testy stíhacieho lietadla piatej generácie T-50 v rámci programu PAK FA (Perspektivnyj aviacionnyj komplex frontovoj aviacii) v roku 2014, potom ako sa v tomto roku dokončia predbežné letové skúšky a začnú operačné testy. Uviedol to prezident Spojenej leteckej korporácie (OAK) Michail Pogosjan.

Holding OAK reprezentuje viacero ruských leteckých podnikov, ktoré sa podieľajú na vývoji T-50, integrátorom je podnik Suchoj. „Prvá etapa oficiálnych štátnych skúšok potrvá do roku 2015,“ uviedol Pogosjan. V januári uskutočnil štvrtý prototyp T-50-4 diaľkový let z výrobného závodu Komsomoľsk na Amure po trase Domna – Kansk – Šagol na letisko Žukovskij s dĺžkou 6 570 km.

Testovací program v tomto roku počíta so šiestimi strojmi. Štyri prototypy budú na letové testy, jeden drak na statické skúšky a jeden stroj na testovanie štruktúrálnej pevnosti draku. Do programu by mal pribudnúť aj piaty letový prototyp T-50. Prvé nové stroje by sa mali v ruskom

vojenskom letectve objaviť v roku 2016. Desať kusov je určených pre Výcvikové stredisko VVS v Lipecku.

Rusko plánuje prevádzkovať 60 stíhačiek T-50, pričom potreby VVS sa odhadujú na 150 strojov. Prototyp T-50 prvý raz vzlietol v januári 2010. Viacúčelové stíhacie lietadlo s prvkami stealth je jednomiestny stroj s dĺžkou 19,7 m, rozpätím krídel 13,95 m, výškou 4,8 m. Maximálna hmotnosť predstavuje 33 320 kg, štandardná vzletová so 100 % paliva 27 280 kg. Dosahuje maximálnu rýchlosť 2 200 – 2 500 km/h, bez forsáže 1 850 – 2 100 km/h. Dolet je uvádzaný 2 700 km (5 500 km s prídavnými nádržami), dolet 20 000 m.

T-50 je vybavený unikátnou sústavou senzorov Š121, ktorej dominuje hlavný palubný rádiolokátor NIIP s plošnou fázovou anténou a elektronickým snímaním (AESA), ktorý pracuje v kmitočtovom pásme X. Dokáže súčasne sledovať až 32 vzdušných cieľov. Na pohon lietadla sú určené motory Saturn-Ljulka AL-41F1 s výkonom 147 kN. Pre sériové stroje sa počíta s novým motorom s výkonom 157 kN. Výzbroj lietadla bude tvorená širokou škálou novo vyvíjaných moderných zbraní, od riadenej munície typu vzduch-zem až po pokročilé riadené rakety typu vzduch-vzduch.

(rak)
Foto: OAK

Úspešný IDET

V priestoroch brnianskeho výstavného areálu sa v dňoch 22. až 24. mája stretli takmer štyri stovky vystavovateľov z 25 štátov na 12. ročníku medzinárodného veľtrhu obrannej a bezpečnostnej techniky IDET 2013. Prvá výstava sa uskutočnila v Brne pred dvadsiatimi rokmi. Odvtedy sa IDET zaradil medzi najvýznamnejšie podujatia svojho druhu v Európe. V poslednom období sa v ročných intervaloch strieda s bratislavskou výstavou IDEB.

Medzinárodná novinárska porota vybrala spomedzi vystavených exponátov tie najzaujímavejšie. Pre Slovensko je veľmi potešiteľné, že prestížnu cenu v kategórii Bojové vozidlá pechoty získal spoločný slovensko-český projekt VOP Trenčín, EVPÚ Nová Dubnica a českej spoločnosti Excalibur Army – modernizované bojové vozidlo pechoty BVP-M2 SKCZ.

Spoločný vývoj

Komplexná modernizácia odstraňuje slabé miesta pôvodných BVP a je odpoveďou na požiadavky oboch armád. Modernizáciou sa predĺži technická životnosť vozidla o 20 rokov. To je veľmi silný argument, lebo obe krajiny by si len veľmi ťažko mohli dovoliť nákup nových vozidiel tejto kategórie.

Vystavená bola základná verzia vozidla, z ktorej budú odvodené ďalšie: veliteľská, prieskumná, spojovacia, ženijná či zdravotnícka. Modernizované BVP je vybavené výkonnejšou úspornou pohonnou jednotkou, má zlepšenú balistickú ochranu aj ochranu proti mínam. Umožňuje dlhodobý pobyt a prepravu osádky a výsadku, má moderné spojovacie prostriedky, kompatibilné s prostriedkami NATO. Možno ho prevádzať

lietadlami (napríklad Herculesom C130). Vozidlo je vybavené diaľkovo ovládanou zbraňovou vežou Turra 30 z produkcie Elektrotechnického výskumného a projektového ústavu (EVPÚ) Nová Dubnica. Veža disponuje 30 mm automatickým kanónom, 12,7 (7,62) mm guľometom, zadymovacími granátmi a protitankovými riadenými strelami, ktoré okrem obrnených cieľov dokážu eliminovať aj nízko letiace ciele. Už v priebehu budúceho roka by sa prvé mo-

dernizované BVP-M2 SKCZ mohli objaviť v útvaroch našich ozbrojených síl.

Ocenené exponáty

V oblasti Zbrane a munícia získala ocenenie Mobilná delaboračná linka pre delabóráciu munície martinskej firmy MSM. Munícia je na záver jej procesu rozobraná na časti, využiteľné ako druhotné suroviny: pri dodržaní prísnych pravidiel ekologickej likvidácie výbušnín.

Medzi ľahkými terénnymi vozidlami získala ocenenie česká firma Dajbych za vozidlo pre silu rýchleho nasadenia, vyrobené na platforme Land Rover Defender 110. Spoločnosť Karbox zaujala modulárnou poľnou nemocnicou skladajúcou sa z 26 kontajnerov. Liberecká spoločnosť S.P.M. získala ocenenie za nový univerzálny nosný systém SPM US 2013. Skladá sa z niekoľkých modulárnych komponentov, ktoré umožňujú vojakovi niesť čo možno najefektívnejšie taktickú bojovú výbavu. Zároveň zaisťujú jeho bojascapnosť a prežitie v boji. Hlavnou výhodou je možnosť pripojenia rôznych druhov puzdier s vybavením podľa konkrétnych požiadaviek.

Ocenená delaboračná linka martinskej firmy MSM

Poľská firma Bumar PCO S.A. si odniesla ocenenie za svoj prístroj nočného videnia MU3M, vo svojej kategórii najľahší, s moderným technologickým riešením pre pozemné i špeciálne sily. Spoločnosť SVOS Přelouč zaujala nielen odbornú verejnosť viacúčelovým obrneným vozidlom Vega, ktoré disponuje udivujúcou pohyblivosťou v náročnom teréne a poskytuje osádke vysoký stupeň balistickej ochrany. Ešte viac ju zvyšujú po inštalácii prvky aktívnej reaktívnej obrany. Česká spoločnosť ERA v Brne predviedla „Tichého strážcu“. Mobilný demonstrátor pasívnych sledovacích systémov, ktorý je kľúčovým mŕľnikom v projekte Multistatického primárneho prehľadového radaru. Zachytáva nespokupujúce vzdušné ciele vrátane tých, ktoré nevysielajú, a sám sa pri tejto činnosti neodhalí.

Pardubická firma ELDIS získala ocenenie za polovodičový pristávací radar PAR-E. Umožňuje priblíženie a pristátie rôznych typov lietadiel. Predstavuje pre pilota víťaného pomocníka v situáciách, keď má obmedzenú viditeľnosť (za hmlu či dažďa).

Slovenské ozbrojené sily sa predstavili aj novozavedeným dielenským opravárenským kompletom Dielkon A. Vidieť bolo aj najnovšiu verziu samohybné kanónovej húfnice Zuzana. Veľa návštevníkov sa zaujímalo o expozície strelných zbraní.

V expozícii Armády ČR si prezreli útočnú pušku CZ 805 Bren, ktorá bola do výzbroje českej armády zavedená v roku 2011, pištole Glock a Phantom či ľahký guľomet Minimi. Na voľnej ploche medzi výstavnými pavilónmi nechýbali ani všetky verzie kolesového obrneného transportéra Pandur, či ľahké obrnené vozidlá Iveco vrátane najnovšej chemickej verzie. Zaujal aj emulátor rakiet 3M9, čiže simulačné zariadenie, ktoré je schopné imitovať činnosť troch rakiet 3M9 na odpaľovacom zariadení protiletadlového raketového kompletu 2K12 KUB. Pomôže skvalitniť výcvik obslúh odpaľovacích zariadení, čiastočne nahradiť súčasne používanú výcvikovú muníciu, a najmä výrazne usporí finančné prostriedky pri výcviku.

Česká Alca L-159

Légiovlak

Veľmi zaujímavou bola aj prezentácia Projektu Légie 100, veď na budúci rok si pripomenieme sté výročie vzniku československých légii. Celý projekt vyvrcholí v septembri 2020, keď uplynie 100 rokov od odchodu posledného legionára z Vladivostoku. Bolo možné zúčastniť sa na prednáškach, panelových diskusiách, ale aj pozrieť si rekonštruovaný legionársky vlak ruských légii. Náčelník GŠ OS SR generálporučík Peter Vojtek prisľúbil, že Slovensko dodá do zostavy tzv. Légiovlakú jeden historický vagón. A tak už od septembra 2014 by mal historický vlak s ôsmimi vagónmi jazdiť po Čechách a Slovensku.

Tohtoročná výstava IDET v Brne ukázala množstvo zaujímavých exponátov, poukázala prostredníctvom svojich sprievodných akcií (odborných seminárov a medzinárodných konferencií) na ďalšie smerovanie vojenstva, vojenských technológií, ale napríklad aj na obranu proti kybernetickým útokom. Na druhej strane naznačila, že nie je obdobie veľkých investícií.

Text: Jozef Žiak

Foto: autor, Ivan Kelement

Chemická verzia Iveca

Slovenská expozícia s najnovšou verziou samohybné kanónovej húfnice Zuzana

Légiovlak

Automobily MRAP (3)

Veľa

Vyriešiť požiadavky na zvýšenie odolnosti taktických automobilov sa v našom geografickom priestore pokúsili už viaceré firmy a spoločnosti s menšími alebo väčšími úspechmi. Zatiaľ sa ich riešenia nedali zaradiť do kategórie MRAP.

Doteraz vždy išlo buď o veľmi čiastkové kroky, zaraditeľné skôr do kategórie zvyšovania niektorých hodnôt balistickej odolnosti, alebo o riešenia nevyhovujúce hmotnostnou kategóriou. Aj v prípade zvyšovania balistickej odolnosti sa autori riešení stretávali s problémami pri snahe upraviť pôvodne konvenčné automobilové konštrukcie. Ono totiž, podobne ako väčšina krokov a riešení v každej z oblastí nášho života, ani tento z nich nie je až taký jednoduchý, ako sa nám to zdá na prvý pohľad. Každá dodatočná úprava nejakého vozidla (alebo hocijakého iného technologicky zložitejšieho výrobku) predstavuje väčšinou iba „plátanie diier“, kde zlepšenie niektorého parametra automaticky znamená nevyhnutné zníženie hodnotenie iného parametra. Výsledkom zvykne byť nie spoľahlivé a účelné vozidlo, ale väčšinou „veľký problém“, ešte často poriadne predražený.

Nelahká úloha

Ako som už spomínal v predošlých častiach tohto článku, najznesiteľnejším

riešením ako dosiahnuť vyvážený finálny produkt, je komplexné riešenie úlohy, čiže jednoduchšie povedané, navrhnuť novú konštrukciu od základu. Pričom použitie jestvujúcich konštrukčných detailov a uzlov ak, samozrejme, zodpovedajú požiadavkám a normám pre príslušnú kategóriu a konštrukciu, nepredstavuje technický problém. Skôr opak je pravdou, takéto riešenie môže v prvej etape pomôcť znížiť priame akvizičné náklady. No a v druhej etape, ak konštrukčné detaily a uzly predstavujú sériové riešenia z prevádzky, ich prítomnosť aj v novej konštrukcii môže výrazne znížiť celkové prevádzkové náklady.

Vo svete viedli urgentné požiadavky na vozidlá kategórie MRAP v minulom desaťročí k použitiu mnohých komerčných komponentov z civilných konštrukcií nákladných automobilov. Tento „boom“ bolo možné vidieť napríklad po vstupe aliančných vojsk na územie Iraku. Tu sa vojenské i bezpečnostné jednotky stretli s pomerne rozsiahlym použitím

pozemných mín a taktiež neustále dokonalejších a ničivejších improvizovaných výbušných zariadení. V úsilí zabezpečiť ochranu posádky a výsadku sa celková výška vozidiel neustále zvyšovala (požiadavka na vyššiu svetlú výšku a efektívne tvarovanie spodnej časti vozidiel). Z dôvodu použitia komerčných podvozkových skupín sa jazdné vlastnosti takýchto konštrukcií zároveň neustále zhoršovali. V prípade podstatnej časti územia Iraku, ktorá je pomerne plochá a disponuje celkom slušnou sieťou vybudovaných komunikácií, ešte tieto konštrukcie svojimi jazdnými vlastnosťami ako-tak zvládali požiadavky svojich používateľov. Ale v prípade horských oblastí, obzvlášť napríklad Afganistanu padla kosa na kameň. Hornatá krajina s veľkými rozdielmi nadmorských výšok a takmer absolútna absencia ciest so znesiteľným povrchom prakticky znemožnili zmysuplné a efektívne prevádzkovanie mnohých konštrukcií vozidiel kategórie MRAP.

Základné technické údaje vozidla VEGA 4x4

Dĺžka modulu korby s kabínou posádky	5 027 mm
Dĺžka vozidla (bez zadných schránok)	7 025 mm
Celková dĺžka vozidla (vrátane zadných schránok)	7 773 mm
Šírka korby vozidla (bez spätných zrkadiel)	2 590 mm
Šírka korby vozidla s držiakmi spojovacích antén (bez spätných zrkadiel)	2 735 mm
Celková šírka vozidla (vrátane spätných zrkadiel)	3 080 mm
Výška po strop korby vozidla	2 950 mm
Výška vozidla vrátane zámkov stropných prekrytov	3 028 mm
Rozchod (šírka stopy) vozidla	2 041 mm
Rozvor podvozku vozidla	4 090 mm
Vzdialenosť od predného čela vozidla po os prednej nápravy	1 557 mm
Vzdialenosť od zadného čela vozidla (vrátane zadných schránok) po os zadnej nápravy	2 126 mm
Minimálna celková svetlá výška vozidla (pod strednou časťou vozidla)	532 mm
Svetlá výška vozidla pod predným nárazníkom	712 mm
Svetlá výška vozidla v mieste zakončenia zadného čela vozidla	903 mm
Maximálne zaťaženie prednej nápravy	9 000 kg
Maximálne zaťaženie zadnej nápravy	10 000 kg
Pohotovostná hmotnosť vozidla	16 500 kg
Maximálna povolená hmotnosť vozidla	19 000 kg
Objem palivovej nádrže	500 l
Maximálna rýchlosť na vozovke	110 km/h
Maximálny dojazd	1 000 km
Priechodnosť kolmej prekážky	600 mm
Šírka prekonanej priekopy	1 000 mm
Hĺbka brodu bez prípravy	1 200 mm
Hĺbka brodu s prípravou	1 500 mm
Uhol nájazdu	27°
Uhol zjazdu	44°
Maximálny povolený bočný sklon	24°
Polomer otočenia	18 m

Úsilie o vyváženosť

Konštrukčný a výrobný kolektív českej akciovej spoločnosti SVOS Přelouč, ktorý v žiadnom prípade nemožno považovať za „zelenáčov“ v oblasti zodolňovania komerčných aj taktických automobilov, orientoval úsilie pri navrhovaní svojej prvej konštrukcie vozidla kategórie MRAP (Mine Resistant Ambush Protected) práve týmto smerom. Hlavný cieľ bol vyvinúť vozidlo, ktoré poskytne svojmu používateľovi dostatok vnútorného objemu s dobrou balistickou a protimínovou odolnosťou, bude disponovať dobrými jazdnými vlastnosťami a zároveň poskytne finančne znesiteľnú alternatívu iným výrobcom. Čiže tak ako v prípade snaženia konštruktérov akéhokoľvek zložitého technického výrobku, maximálne vyvážené riešenie.

Výsledkom ich úsilia je prvý skutočný automobil kategórie MRAP navrhnutý a vyrobený v našom geografickom priestore. Pomenovaný je VEGA, čo je skratka z prvých písmen anglického označenia tejto konštrukcie – Vehicle with Enhanced Ground Performance and Armour Protection (Vozidlo so zlepšenými výkonmi a pancierovou ochranou). Názov naznačuje, že okrem snáh zodpovedne vyriešiť zlepšenie balistickej odolnosti vozidla

konštruktéri kládli zvýšený dôraz aj na jazdné vlastnosti. Zjednodušene sa dá povedať, že konštruktéri pristúpili k jeho stavbe klasicky pre danú oblasť kategórie špecializovaných automobilov, ale s pou-

žitím svojich originálnych a často unikátnych riešení. Odolná škrupinová korba, vyrobená z pancierovej ocele s tvarovaním dna do podoby otvoreného písmena V a s veľkým vnútorným objemom za-

pred prenášaným zaťažením. V nosnej rúre je vnútri umiestnená prevádzkovo najzaťaženejšia časť rozvodu hnacieho momentu pohonnej skupiny k nápravám, čiže rúra ju chráni. Spomínaná rúra umožňuje udržať pomerne nízke ťažisko vozidla, čo prispieva k mimoriadne dobrým jazdným vlastnostiam, obzvlášť vo veľmi ťažkom teréne. Odpruženie obidvoch náprav je vzduchové, s gumovými poduškami pod rámom, teleskopickými tlmičmi odpruženia, gumovými dorazmi a torznými stabilizátormi. Použité technológie umožňujú zmenou tlaku v gumových vakoch odpruženia regulovať svetlú výšku vozidla v rozsahu od +90 mm do -105 mm (v prípade zmeny podhustenia pneumatík až -125 mm). Svetlá výška vozidla sa môže meniť z pracoviska vodiča aj počas jeho jazdy. Uvedené riešenia taktiež prispievajú k dosiahnutiu nízkej úrovne vibrácií prenikajúcich do kabíny a nadstavby pod vplyvom prejazdu terénnych nerovností.

Perspektíva univerzálnosti

Spoločnosť SVOS vyrobila niekoľko prototypov vozidla v konfigurácii podvozkovvej skupiny 4 × 4 s plnou pancierovanou korbou. S kabínou dlhou skoro 5 m, širokou 2,5 m a vysokou 1,5 m ponúka tento variant automobilu VEGA 4 × 4 vnútorný použiteľný objem takmer 19 m³. Celková kapacita vozidla dosahuje až dvanásť osôb (2+10). Jednotlivé prototypy vozidla disponujú na strop dvomi alebo tromi prielezmi s otvárateľnými prekrytmi. Spoločnosť SVOS má na základe konštrukcie s plnou pancierovanou korbou rozpracované projekty viacerých modifikácií, napríklad pancierovaného transportéra, veliteľského sanitného automobilu, špecializovaného prieskumného vozidla alebo policajného hliadkovacieho automobilu. Ďalšími rozpracovanými variantmi vozidla VEGA 4 × 4 sú automobily s otvorenou korbou a plošinou, napríklad vozidlo bojovej podpory alebo logistické vozidlo – nosič viacúčelových kontajnerov. Prototypy vozidla poháňa preplňovaný, kvapalinou chladený šesťvalcový dieselový motor Cummins ISMe 420 s priamym vstrekaním paliva a medzichladením plniaceho vzduchu. Motor Cummins s celkovým objemom 10 824 cm³ ponúka maximálny výkon 306 kW pri 1900 ot/min. Výkon pohonnej jednotky prenáša šesťrýchlostná automatická prevodovka Allison 4500 SP.

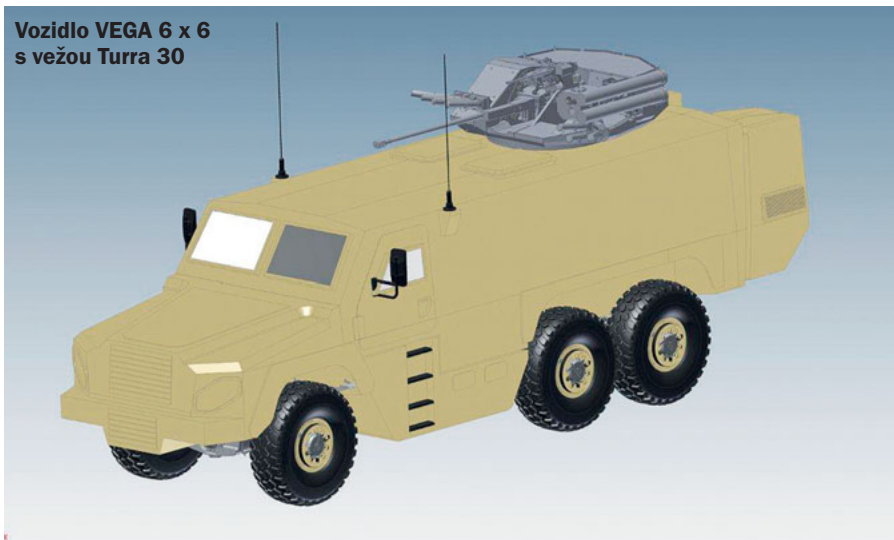
Okrem uvedeného motora ponúka vývojová a výrobná organizácia možné použitie ďalších dvoch typov pohonných jednotiek rovnakej výkonovej kategórie. Jednou z alternatív je vzhľadom chladený dieselový motor Tatra V8 s výkonom 270 kW. Tento motor môže byť kombinovaný so štrnásťstupňovou synchronizovanou manuálnou prevodovkou Tatra s elektronickým radením rýchlostných stupňov alebo s automatickou prevodovkou Allison 4500 SP. Ďalšou alternatívou

bezpečuje dostatočnú úroveň základnej balistickej i protimínovej ochrany posádky i výsadku, prepravovaných vnútri automobilu. Základná balistická odolnosť korby vozidla zodpovedá norme STANAG Level 2. Súčasťou celého projektu je množstvo doplnkového modulového pancierovania, ktoré sa uchyťava na vonkajšiu stranu korby. Moduly sú vytvorené navrstvením rozličných typov materiálov, ako je napríklad oceľ, keramika, nekovové kompozity. Vzhľad jednotlivých panelov doplnkového pancierovania je rovnaký bez rozdielu účinnosti. Ďalším krokom slúžiacim na zvýšenie životnosti celej konštrukcie je doplnková návesná ochrana, slúžiaca na

zníženie účinku projektílů pechotných protipancierových zbraní kategórie RPG.

V prednej časti korby je umiestnená dvojmiestna kabína posádky predstavujúca spolu s korbou kompaktný celok. Vpredu je ku korbe uchytený úsek pohonnej jednotky. Celá táto konštrukcia je prostredníctvom jednoduchého rámu uchytená na podvozkovú skupinu klasickej koncepcie Tatra, ktorá kombinuje centrálnu nosnú rúru s nezávisle zavesenými výkyvnými polonápravami, ktoré sú vzájomne mechanicky spojené do jedného kompaktného celku. Vysoká torzná a ohybová tuhosť podvozkovvej skupiny koncepcie Tatra chráni celú konštrukciu vozidla

Vozidlo VEGA 6 x 6
s vežou Turra 30

Zbraňová stanica ZSRD 08

je vzduchom chladený vidlicový osemvalcový štvortaktný dieselový motor Tatra T3C-928.90 emisnej triedy Euro 3 s priamym vstrekom paliva a medzichladením plniaceho vzduchu. Tento motor s objemom 12 667 cm³ a výkonom 300 kW pri 1800 ot/min prenáša svoj výkon prostredníctvom už spomínanej štrnásťstupňovej synchronizovanej manuálnej pre-

vodovky Tatra s elektronickým radením rýchlostných stupňov. Jeho maximálny krútiaci moment dosahuje 2100 Nm pri 1000 - 1200 ot/min.

V konštrukcii vozidla sú použité kolesové disky 20 - 10,00V Accuride, obuté sú bezdušové pneumatiky 16,00 R20 XZL. Na každom kolese je inštalované vedenie centrálneho hstenia pneumatík.

Trojnápravový variant

Ďalším variantom vozidla, na ktorého realizovaní špecialisti spoločnosti SVOS aktuálne pracujú, je jeho rozmernejší a ťažší variant s podvozkovou skupinou konfigurácie 6 x 6. Perspektívne vozidlo VEGA 6 x 6 pri zachovaní svojich vonkajších rozmerov okrem hodnoty dĺžky, ktorá, samozrejme, vzrastie, ponúkne aj väčší vnútorný objem a pravdaže, podstatne vyššiu únosnosť. Kapacita tohto variantu dosiahne až dvadsať osôb (2+18). Rozvor medzi druhou a treťou nápravou je 1450 mm. Obidve zadné nápravy sú konštrukčne identické. Napriek tomu, na zvýšenie mobility je maximálna hmotnosť vozidla VEGA 6 x 6 znížená na hodnotu 28 000 kg. V konštrukcii vozidla plánujú zachovať pohonnú a prevodovú skupinu z konštrukcie VEGA 4 x 4. Všetky ostatné konštrukčné komponenty a detaily sú zhodné, čo zvyšuje vzájomnú kompatibilitu jednotlivých variantov a verzií vozidiel.

Medzi zaujímavé projekty, pripravované na báze konštrukcie VEGA 6 x 6 spoločne odborníkmi českej spoločnosti SVOS Přelouč a slovenskej akciovej spoločnosti EVPÚ, patrí vozidlo palebnej podpory. Táto konštrukcia bude mať na stope umiestnenú unifikovanú, diaľkovo ovládanú bezposádkovú vežu Turra 30, vyvíjanú slovenským podnikom EVPÚ, a. s. Tento výrobok vyzbrojený ako hlavnou zbraňou automatickým kanónom 2A42 kalibru 30 mm, spáre-ným guľometom NSVT kalibru 7,62 mm a dvojicou protitankových raketových riadených striel zabezpečí perspektívnemu variantu vozidla VEGA 6 x 6 palebnú efektívnosť bojového vozidla pechoty vo dne i v noci vo všetkých klimatických pásmach. Diaľkovo ovládaná bezposádková veža Turra 30 v svojej aktuálnej podobe bola verejne po prvý raz predvedená v zostave prototypu modernizovaného bojového vozidla pechoty BVP-M2 SKCZ počas výstavy IDET-2013.

Text a foto: Miroslav Gyűrösi

Ilustrácia: SVOS

Zbraňová veža Turra 30

Typhoony používa alebo objednalo sedem krajín

Hawk AJT je najnovšou verziou rozšíreného cvičného lietadla

Tajfún v Ománe

Sultanát Omán posilňuje svoje letectvo. Firma BAE Systems získala kontrakt za 2,5 miliardy libier na dodávku 12 stíhačiek Eurofighter Typhoon a osem cvičných lietadiel Hawk AJT. V cene je aj logistická podpora.

Stroje začnú vyrábať v roku 2014 a dodajú v roku 2017. Omán sa tak stane siedmou krajinou, ktorá bude mať Typhoony vo výzbroji. Lietajú už vo Veľkej Británii, v Nemecku, Taliansku, Španielsku, Rakúsku a v Saudskej Arábii. Najnovšie Hawky AJT (Advanced Jet Trainer) okrem britského letectva a námorníctva objednala zatiaľ len Saudská Arábia a teraz Omán. Spolu so staršími verziami však celkový počet Hawkov dosiahol 998 a lietajú alebo lietali v 17 krajinách.

Dobre vyzbrojené letectvo

Omán leží na juhovýchodnom cípe Arabského polostrova. S rozlohou vyše 300-tisíc kilometrov štvorcových je šesťkrát väčší ako Slovensko, obyvateľov však má len 2,7 milióna. Vzhľadom na blízkosť konfliktných oblastí pri Perzskom zálive udržiava relatívne silné vojenské letectvo. Vo výzbroji má 24 útočných lietadiel SEPECAT Jaguar. V roku 2005 kúpil osem jednomiestnych F-16C a štyri dvojmiestne F-16D. V decembri 2011 k nim objednal ďalších 12, spolu

tak bude mať 18 jednomiestnych a šesť dvojmiestnych strojov, všetky vo verzii Block 50/52. Keď tieto stroje doplnia Typhoony, čaká staršie Jaguary vyradenie.

Okrem bojového letectva posilňuje Omán aj transportné. Má šesť strojov C-130H a štyri C-130J Hercules, ďalšie dva sú objednané.

S lietadlami Hawk už má Omán bo-

Typhoon má osem závesníkov pod krídlami a päť pod trupom

Typhoon pri predvážacom lete nad
umelým Palmovým ostrovom v Dubaji
v Spojených arabských emirátoch

haté skúsenosti. V roku 1993 dostal štyri kusy dvojmiestnej cvičnej verzie Mk.103. Objednal tiež 23 jednomiestnych ľahkých bojových lietadiel Hawk Mk.203, z nich do krajiny dorazilo 12.

Hawk a Typhoon

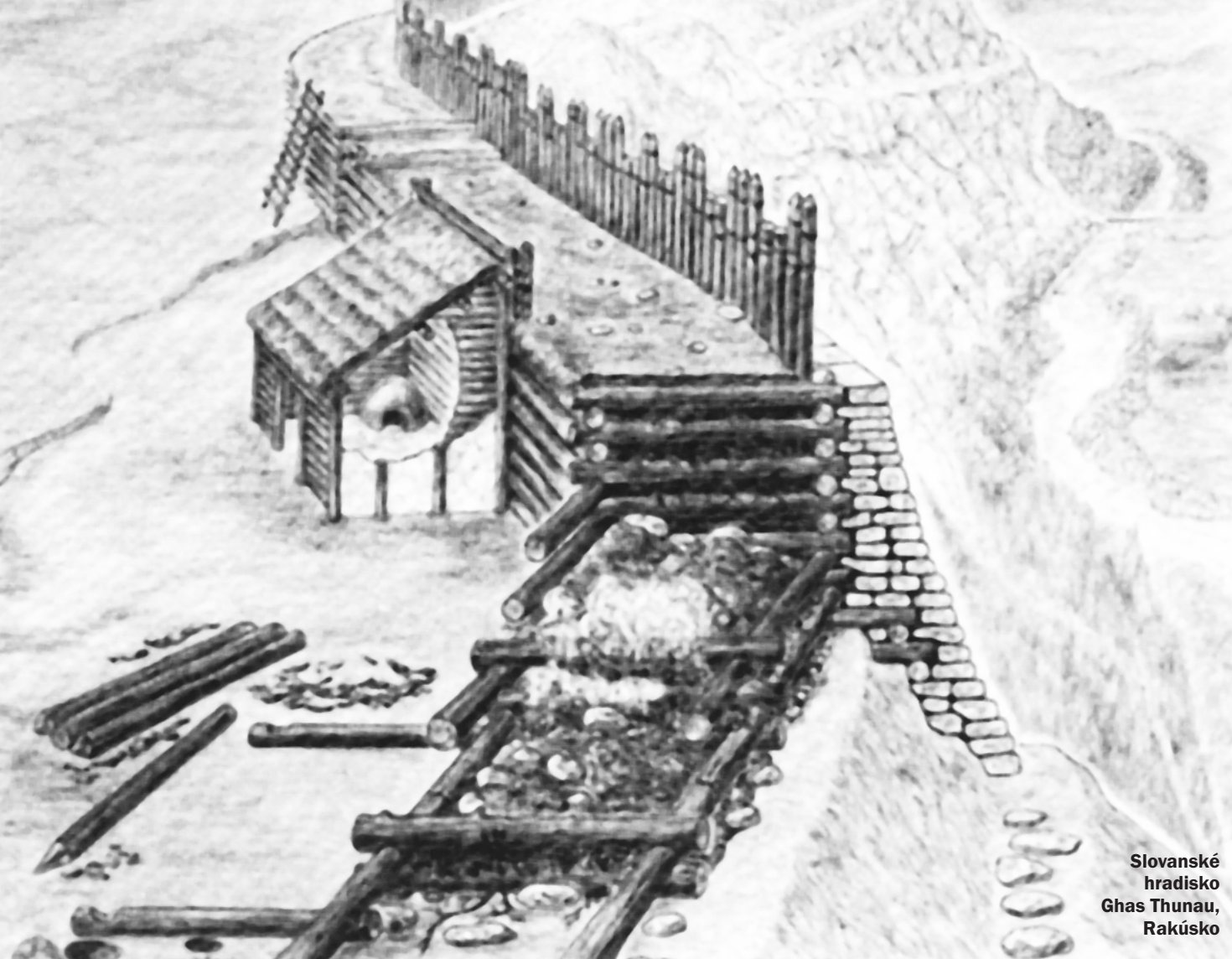
Najnovšia verzia
Hawk AJT
býva

označovaná aj ako Hawk T2 či Hawk Mk.128. Poháňa ich motor Rolls-Royce Adour Mk. 951, ktorý dáva ťah 29 kN. Lietadlo má rýchlosť 1028 km/h (Mach 0,84), dolet 2 520 km a dostup 13 565 metrov. Klasické prístroje v kokpite nahradil LCD displej. Aj tieto cvičné dvojmiestne stroje môžu pôsobiť ako ľahké bojové – pod trupom môžu niesť puzdro s 30 mm kanónom a na závesníkoch pod krídlami zasa 3 000 kg výzbroje (napríklad štyri rakety Sidewinder).

Typhoon poháňajú dva motory Eurojet EJ200, každý s ťahom 60 kN. Prídavné spaľovanie zvýši ťah na 89 kN. Maximálna rýchlosť je Mach 2 (2 124 km/h). Bojový dolet je 1 389 km, dostup 16 765 m. Stíhačka má zabudovaný kanón kalibru 27 mm a spolu 13 závesníkov (5 pod trupom a 8 pod krídlami), na ktorých unesie 7 500 kg výzbroje. Tú môžu tvoriť rakety vzduch-vzduch, vzduch-zem alebo navádzané bomby.

Text: Miroslav Kacvinský
Foto: BAE Systems

Slovanské
hradisko
Ghas Thunau,
Rakúsko

Slávne bitky histórie

Bratislava

V predchádzajúcich častiach nášho cyklu sme priblížili dve veľké vojenské bitky staroveku – pri Kadeši a pri Megidde. Ich dejiskom bol Blízky východ. Dnes sa prenosieme až do raného stredoveku a na Veľkú Moravu. Dôvod? V tomto mesiaci si totiž pripomínáme 1 150. výročie od príchodu kresťanských vierožvestov Cyrila a Metoda na toto územie.

Začiatok stredoveku historici väčšinou kladú do roku 500 nášho letopočtu. V ohraničení jeho konca už medzi nimi taká zhoda nepanuje a niektorí zaň považujú rok 1453, kedy osmanskí Turci dobyli byzantský Konštantínopol, iní víťazstvo Turkov nad uhorským vojskom pri Moháči v roku 1526. V každom prípade však súčasťou tejto tisícročnej epochy je i Veľká Morava (cca 833 – 907), doména Slovanov, zabierajúca v časoch najväčšej slávy za vlády Svätopluka I. (871 – 894) takmer celé územie dnešného Slovenska, Moravy, Čiech, Srbskej Lužice v severovýchodnom Nemecku, ale aj južného Poľska, severozápadného Maďarska a severovýchodného Rakúska.

Naši predkovia však pri strednom Dunaji a rieke Morave žili už oveľa skôr, o čom svedčia aj zmienky vo Fredegarovej kronike o kmeňovom zväze tamajších Slovanov (623 – 658), ktorých zjednotil franský kupec Samo, úspešne s nimi čelil nájazdom kočov-

ných Avarov z juhovýchodu a okolo roku 631 dokonca pri svojom sídle Wogastisburg na hlavu porazil vojsko franského kráľa Dagoberta! Wogastisburg sa dodnes nepodarilo lokalizovať, ale je takmer isté, že „Samova ríša“ sa rozprestierala na území dnešnej južnej Moravy, juhozápadného Slovenska a priľahlých oblastí Rakúska a Maďarska. Po Samovej smrti v roku 658 sa však rozpadla.

Zbrane, zbroj a taktika starých Slovanov

Historici súdia, že v jadre Veľkej Moravy v časoch jej najväčšej slávy žilo asi 350-tisíc obyvateľov, z toho až 100-tisíc dospelých mužov, z ktorých sa dalo zmobilizovať do 30-tisíc bojovníkov. Jazda zložená z centrálnej družiny vládcu a z družín jeho vazalov mala nanajvýš 3 000 mužov.

Najčastejšou zbraňou starých Slovanov, pechoty i jazdy, boli sekery, najmä tzv. bradatice so stredne širokým ostrím a veľkým obuchom, ktorými sa dalo sekať i zasadzovať zničujúce tupé údery. Ich železná časť na 70 až 90 cm dlhej drevenej násade mala dĺžku od 15 do 17 cm. Menej časté boli podobne veľké úzke sekery (čakany) a široké sekery (širočiny), používané aj ako hospodárske nástroje. Bradatica v rukách skúseného bojovníka sa vyrovnala meču.

Veľmi rozšírené, v rámci pechoty i jazdy, boli na výrobu takisto nenáročné kopije s listovým hrotom avarského typu (dĺžka 26 – 33 cm) alebo s franským listovým hrotom s tzv. krídelkami

(dĺžka aj vyše 40 cm) na približne 200 cm dlhej a pre jazdcov aj dlhšej drevenej násade.

Osobitnou kapitolou vo výzbroji veľkomoravských bojovníkov je meč. Platí síce, že bol symbolom moci a patrila skôr do výbavy bohatších (mal hodnotu až 7 kráv), ale určite nebol výnimočný! Vyskytovali sa tu ťažšie (až 1,4 kg) staršie meče vikingského či normanského typu s delenou polkruhovou hlavicou, krátkou záštitou a masívnou čepeľou, ale aj „modernejšie“ ľahšie (cca 1 kg) tzv. karolínske franské meče s jednoduchou plochou polkruhovou hlavicou a dlhšou záštitou. Oba typy, sčasti (napriek embargo Frankov) dovážané, sčasti vyrábané aj domácimi kovákmi, mali celkovú dĺžku okolo 90 cm a čepeľ dlhú asi 70 a širokú 6 cm. Čepeľ mala v strede odľahčovací žliabok (chybne nazývaný krvným) a pomerne tupý hrot, takže meč slúžil najmä na sekanie.

Pasívna ochrana tela, teda zbroj v podobe panciera, bola najmä v ranom období Veľkej Moravy vzácna a bojovníci väčšinou používali kožené alebo kožušinové kabátce, niekedy spevnené rohovinou, tí bohatší na franský spôsob aj kovovými krúžkami a šupinami. Len zopár veľmožov z vládnucej vrstvy si mohlo dovoliť krúžkovú zbroj dovážanú zo západu, Byzancie alebo z Orientu. Takisto iba oni nosili kovové prilby s nánosníkom a krúžkovou ochranou líc a krku, ostatní si hlavu chránili koženými prilbicami alebo koženými či plstennými čiapkami.

Kompletná vojenská výbava špičkového veľkomoravského jazdeckého bojovníka, teda jeho zbrane, zbroj a kôň so sedlom a postrojom, mala v tých časoch hodnotu až 50 kráv!

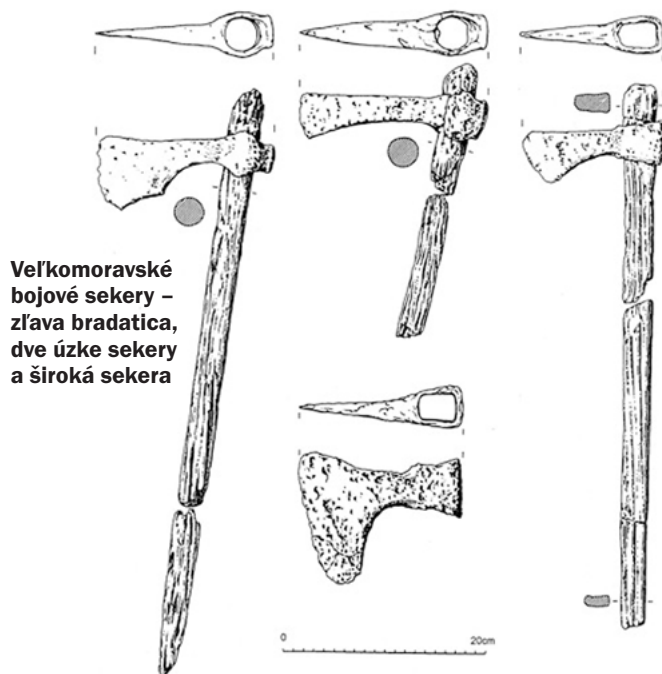
Na aktívnu ochranu veľkomoravským bojovníkom slúžil drevený zväčša okrúhly štít s priemerom asi 70 cm a masívnou železnou puklicou v strede. Ňou zachytávali a vykrývali väčšinu úderov protivníka.

Bitka pri Dunaji

Koncom 9. a začiatkom 10. storočia Veľkou Moravou otriasali veľké zmeny. Nástupcom kráľa Svätopluka I., ktorý zomrel v roku 894, sa stal jeho prvorođený syn Mojmír II., zatiaľ čo mladší Svätopluk II. dostal do léna Nitrianske kniežatstvo. Medzi bratmi však panovala veľká nevraživosť a udalosti nabrali rýchly spád. Zatiaľ čo Mojmír pokračoval v dlhoročnom antagonizme Veľkej Moravy s Východofranskou (bavorskou) ríšou kráľa Arnulfa, Svätopluk začal s Bavormi kolaborovať! Už v roku 894 Bavori zabrali veľkomoravskú Panóniu a pod ich vplyvom sa v roku 895 od ríše odtrhli aj české územia. V roku 896 sa pri rieke Tise objavili tzv. starí Maďari, ktorých z ich pôvodných sídel na východe vyhнали ešte agresívnejšie kočovné kmene Pečenehov a Bulharov.

V roku 900 sa Maďari už tlačili aj do Panónie a začali plieniť i samotné Bavorsko, vraj dokonca s podporou Mojmírových Slovanov! V nasledujúcom roku však Mojmír uzavrel s Východofranskou ríšou mier a spojenectvo s Maďarmi zrušil. Na Veľkú Moravu sa vtedy vrátil i Svätopluk, ktorý predtým ušiel do Bavorska.

Maďari začali do karpatskej kotliny prichádzať v stále väčšom počte a ich výpady proti Veľkej Morave boli čoraz agresívnejšie. V roku 902 ich Mojmír ešte zastavil, v roku 904 mu pomohli Bavori a s ich podporou ich odrazil aj v roku 906. Začiatkom júla 907 sa však kdesi pri Bratislave (v prameňoch sa uvádza Brezalaspurc aj Bratislavsburg) odohrala trojdňová krvavá bitka Bavorov vedených vojvodom Liutpoldom s vojskom staromadžarských kmeňov, na čele ktorého boli kniežatá Dursak a Bogat. Bavori, v radoch ktorých zrejme bojovali a padli i Mojmír II. a Svätopluk II. s mnohými svojimi vojakmi, utrpeli krutú porážku. O barbarstve ich protivníka svedčí aj skutočnosť, že pri Bratislave zahynula prakticky celá bavorská svetská i cirkevná elita – devätnásť grófov, traja biskupi a veľa ďalších príslušníkov šľachty. To už bolo vo vtedajšej Európe nevidané – urodzení nepriatelia sa totiž nezabíjali, ale vymieňali za tučné výkupné. Niektorí historici sa domnievajú, že s Maďarmi proti Bavorom išli aj niektorí panónski Slovania, ba že dokonca Dursak i Bogat

Veľkomoravské bojové sekery – zľava bradatá, dve úzke sekery a široká sekera

Meč vikingského typu veľmoža z Nitrianskej Blatnice

boli slovanského pôvodu, ale hodnoverné dôkazy o tom nemáme. Takisto, ako nevieme nič ani o veľkosti bojujúcich armád a ich stratách. Len to, že na strane Bavorov boli obrovské...

Čo by bolo, keby...

Túto otázku seriózní historici neznášajú, ale nám nič nebráni trochu špekulovať. Je nepochybným faktom, že porážka pri Bratislave veľmi poškodila Východofranskú ríšu a znamenala definitívny zánik Veľkej Moravy. Možno, keby sa Frankovia (Bavori) a Slovania dokázali spojiť proti Maďarom skôr, bitka by dopadla inak. A prežila by zrejme i ríša našich predkov, hoci v postavení vazala mocnejšieho spojenca, od ktorého sme však mohli aj mnohé získať. Dejiny sa ale pobrali inými cestami.

Systém THAAD pripravený na Guam

Genmjr. Dana J.H. Pittard začiatkom apríla na texaskej základni Fort Bliss vyhlásil, že protiraketový systém bojiska THAAD je pripravený, nehľadiac na dĺžku misie, na nasadenie na základni Guam. Podľa neho je schopný eliminovať hrozbu balistických rakiet KLDK. Po nasadení na Guame bude systém s dosahom 200 km (výškový dosah 150 km) fungovať v spolupráci s ďalšími systémami protiraketovej obrany (krížniky Aegis, systémy Patriot) v tejto oblasti, aby zabezpečili viacúrovňovú ochranu tunajších amerických síl. Systém THAAD s antiraketami s dĺžkou cca 5,5 m a hmotnosťou 640 kg je schopný zostreliť balistické rakety krátkého a stredného dosahu (do 2 000 km). Batéria systému THAAD má k dispozícii 24 antiraket, tri mobilné odpaľovacie zariadenia, systém riadenia paľby a komunikačný systém. Jej súčasťou je viacúčelový radar pracujúci v kmitočtovom pásme X.

Foto: U.S. Army

BAe 146C Mk 3 pre RAF

BAE Systems dodalo v apríli za 15,5 mil. libier britskému kráľovskému letectvu dva stroje BAe 146-200QC, ktoré prešli úpravou z civilných na vojenské verzie. Stroje, označené v RAF ako BAe 146 C Mk.3 zvýšia možnosti taktickej prepravy britských síl počas operácie Herrick, ktorá prebieha v súčasnosti v Afganistane. Lietadlá prešli aj modernizáciou vybavenia. Sú tu inštalované HF a UHF rádiové komunikačné systémy, satelitný systém SATCOM. V porovnaní s civilnou verziou pribudla pancierovaná podlaha v kabíne pilotov, upravené palivové nádrže, systém klimatizácie i protipožiarny systém v batožinovom priestore. Stroje BAe 146 C Mk.3 sú vybavené aj 3,33 m širokými a 1,93 m vysokými zadnými nakladacími dverami pre ľahšie uloženie paliet či kontajnerov. Do kabíny sa zmestí 10,6 t nákladu. Vo verzii na prepravu osôb sú lietadlá pripravené na 94 osôb v štýle komerčného štandardu. Oba stroje sú pridelené do 32. letky RAF, ktorá už prevádzkuje dva BAe 146 CC Mk 2 vo VIP verzii.

Foto: BAE Systems

Budapešť rozhodne o vrtuľníkoch

Rozhodnutie o nákupe vrtuľníkov pre maďarské ozbrojené sily môže padnúť už budúci rok spolu s ďalším funkčným obdobím vlády. V programe Útközö rádia Kossuth to 12. apríla vyhlásil minister obrany Csaba Hende. Už pri nástupe do funkcie minister vyjadril nespokojnosť so stavom vrtuľníkov maďarských ozbrojených síl, ktoré podľa neho nespĺňajú požadované štandardy. Hende chce riešenie z dlhodobého hľadiska, ktoré by mala rámcovať dohoda naprieč opozičnými i koalíčnymi politickými stranami. Podľa maďarského ministra pripravujú v rezorte podmienky medzinárodnej súťaže na nové vrtuľníky.

Upgrade tankerov na Block 45

Na leteckej základni Edward sa v apríli úspešne ukončila séria testov, po ktorých by sa flotila tankerov KC-135 mala modernizovať na verziu Block 45, ktorá im umožní fungovať „ďalšiu desiatku rokov“. V súčasnosti majú USA a jeho spojenci k dispozícii 419 strojov typu KC-135 a 59 strojov KC-10, ktoré môžu dopĺňať palivo počas letu. Lietadlá dokážu podporiť rôzne vzdušné misie vrátane bojových, prepravy nákladu, zdravotníckej evakuácie či transportu osôb. Predĺženie ich životnosti je preto kľúčové. Súčasný modernizačný program (digitálne systémy, systém CNS/ATM) umožní, že nenastane nedostatok tankovacích spôsobilostí USA dovtedy, kým nový program stroja KC-46 po roku 2028 nenahradí zastarané KC-135.

EC145 sa ukázal bez pilota

V rámci programu OPV (Optionally Piloted Vehicle) testoval v apríli na francúzskej leteckej základni Istres Eurocopter platformu bez pilota. Vrtuľník v rámci bezpilotného módu využíval štvorrozmerný letový plán. Stroj EC145 automaticky odštartoval, letel podľa naprogramovaných bodov a z výšky vyložil nesený náklad. Pribeh letu sa pritom pomocou kamier premietal do pozemnej stanice. Vďaka týmto testom môže Eurocopter rozšíriť ponuku svojho produktového radu aj o verzie s duálnym ovládaním – s pilotom alebo v režime bez pilota.

Čína chce viac lietadlových lodí

Pri príležitosti osláv 64. výročia založenia námorníctva Čínskej ľudovej republiky uviedol Song Xue, zástupca veliteľa tejto ozbrojenej zložky, že budúca lietadlová loď, ktorú Čína potrebuje, bude väčšia a bude niesť viac lietadiel ako dokončená Liaoning (ExRiga, exVarjag) triedy Admiral Kuznecov. Prvá čínska lietadlová loď nebude podľa neho patriť ani do jednej z troch čínskych flotíl, ale bude pod priamym velením veliteľstva námorníctva ČĽR. Čínska lietadlová loď má plný výtlak 5 000 t a môže niesť 30 stíhacích lietadiel. V súčasnosti je na nej 15 strojov J-15, ktoré už uskutočnili úspešné lety, ale podľa Songa potrebujú ešte dlhší výcvik.

Modernizované SS-29 už tento rok

Prvá modernizovaná medzikontinentálna balistická raketa RS-24 Jars (SS-29) vstúpi do služby strategických jadrových síl Ruska ešte v závere tohto roka. Uviedol to podľa agentúry RIA Novosti veliteľ raketových vojsk strategického určenia (RVSN) plk. Sergej Karavajev. Rakety piatej generácie RS-24 M sú ťažšie ako typ Topol M (SS-27), majú až desať samostatných bojových hlavíc. Rakety Topol M a RS-24 majú byť kóstrou pozemnej časti jadrovej triády Ruska, v roku 2016 by mali tvoriť najmenej 80 % arzenálu RVSN. Do roku 2020 sa očakáva, že RVSN budú mať viac než 170 rakiet Topol M, 30 SS-19 a 108 RS-24 rozdelených v deviatich divíziách. (rak)

TAKÍ SME BOLI

V ROKU 1998

Číslo 38 bolo celé venované výročiu Slovenského povstania 22. septembra 1848. Dátum, ktorý si dnes pripomínáme ako Deň Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Vyšlo v exkluzívnej podobe na šiestnástich farebných stranách a na kriedovom papieri. Predstavilo aj historické uniformy Pluku čestnej stráže. Náčelník Štábu letectva a protivzdušnej obrany generálmajor Štefan Gombík informoval o výbere prvého slovenského kozmonauta na let do vesmíru, plánovaný na začiatok roka 1999. Spomedzi 32 profesionálnych pilotov vybrali štyroch: plukovníka Martina Babjaka, podplukovníka Michala Fuliera, kapitána Miroslava Grošťa a majora Ivana Bellu (6/98, 11/98).

Piate jubileum si Obrana pripomínala po celý rok, ale svoju históriu rekapitulovala najmä v osobitnej prílohe (9/98). Nezabudla ani na 75. výročie vojenského žrebčína v Horných Motešiciach, jubilejnú 40. medzinárodnú vojenskú púť v Lurdoch a 2. vojenskú púť do Čenstochovej. Tridsiateho septembra 1998 ukončil vojenskú kariéru generálplukovník Jozef Tuchyňa a v októbri sa rozlúčil s funkciou ministra obrany Ján Sitek. Novým ministrom sa stal Pavol Kanis.

V roku 1998 nás Obrana informovala aj o tom, že

- na najväčšom spojeneckom cvičení NATO za posledné roky Strong Resolve 98 v Španielsku sa zúčastnilo vyše 100 vojakov zo Slovenska
- na výstavisku v Trenčíne sa uskutočnila medzinárodná výstava vojenskej techniky IDEE
- na Sliachi bolo medzinárodné letecké cvičenie Cooperative Chance 98
- 11. septembra 1998 vyvrcholili oslavy 5. výročia vzniku Vojenskej akadémie v Liptovskom Mikuláši a 25. výročia vysokého vojenského školstva na Liptove
- konali sa XVIII. ZOH v Nagane, kde naši hokejisti padli na samé dno, zato biatlonistky boli štvrté a SR v celkovej klasifikácii skončila na 25. meste
- Jaroslav Katriňák z banskobystrickej Dukly sa stal prvým Slovákom na Rallye Paríž – Dakar
- vojenská horolezecká expedícia Himaláje 98 dobyla osemtisícovku Šiša Pangma
- zrodila sa nová tradícia – v Nevericiach sa konali prvé armádne oslavy Medzinárodného dňa detí
- koncom júla si katastrofálne povodne v Košickom a Prešovskom kraji vyžiadali desiatky životov. Armáda poskytla pomoc, zasahovali aj vrtuľníky Mi-17 a Mi-2 z prešovskej leteckej základne.

Redakcia navštívila V. ročník festivalu Armády SR v tanečnom športe Považský pohár a 6. celoarmádny festival Folklórny Turiec 98. O ponuke filmov pre vojenskú kinu sa s náčelníkom Strediska distribúcie filmov majorom Viliamom Šedivým porozprával Jozef Žiak (39/98). Ten istý autor priniesol atraktívnu

reportáž z návštevy najstaršej americkej vojenskej akadémie vo Westpointe (3/98). Obrana sa v roku 1998 zamerala aj na ekologické škody, ktoré spôsobili jednotky Sovietskej armády na území SR. Začala uverejňovať články o nových zbraniach z pera experta Miroslava Gyúroših, ktorý s redakciou spolupracuje dodnes. Nechýbala téma drog a návykových látok (Marihuana v kvetináčoch? 6/98, Na pomoc závislým, 22/98), ale ani osveťa (Viete, čo je to paintball? 10/98). ...a začalo sa spomínať nadchádzajúce 50. výročie vzniku NATO. Ale to tom viac nabadúce.

Úcta a pod'akovanie

Laureátov 16. ročníka ankety Vojenský čin roka 20. mája 2013 slávnostne vyhlásili minister obrany Martin Glváč a náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Peter Vojtek.

Obetavosť pri záchrane ľudských životov, pri likvidácii následkov katastrof, alebo zásluhy o budovanie civilno-vojenských vzťahov – to sú atribúty, ktoré sa na ministerstve obrany každoročne oceňujú v rámci ankety.

Nad rámec povinnosti

„Nechcem pokračovať v tradícii, ktorá by mala byť len formálnou, aby to neboli ocenenia za prácu, ktorá je povinná a vyplýva z pracovných povinností. Toto stretnutie má patriť ľuďom, ktorí nad rámec svojich pracovných povinností pomáhajú ľuďom nielen doma, ale aj v zahraničí,“ povedal minister obrany Martin Glváč.

Najviac hlasov poroty v kategórii Pomoc verejnosti a Priateľ armády získal 16-ročný Ladislav Vaškovič, zakladateľ a správca facebookového profilu „Byť vojakom nie je práca, je to poslanie“. Príspevky z oblasti vojenstva tu prezentuje už viac ako rok. O tom, že sú pútavé, svedčí počet fanúši-

kov stránky, ktorý neustále rastie. Aktuálne je ich už viac ako 3 700. „Je to pre mňa obrovská motivácia prezentovať našu armádu v dobrom svetle a dúfam, že sa medzi ľuďmi zmení pohľad na ozbrojené sily a budú si viac vážiť vojenské povolanie,“ povedal tento historicky najmladší ocenený priateľ armády. V tejto kategórii

boli nominovaní aj príslušníci slovenského kontingentu pôsobiaceho v misii EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine za finančnú zbierku v prospech chorého škólačka Filipa Jošiloviča. Nominované bolo aj Vrtuľníkové krídlo Prešov za pomoc občanom pri hasení požiarov vo viacerých lokalitách Slovenska.

Zakladateľ súťaže Miroslav Minár si odniesol Pamätnú medailu ministra obrany 1. stupňa za mimoriadny prínos k rozvoju ozbrojených síl

čera a zakladateľa ankety Vojenský čin roka Miroslava Minára bolo výnimočné ocenenie, ktoré práve jemu udelil Martin Glváč. Pamätnú medailu ministra obrany 1. stupňa za mimoriadny prínos k rozvoju ozbrojených síl si M. Minár prevzal s dojatím a zadosťučinením. „Ako novinár Ministerstva obrany SR som začal pôsobiť zároveň s jeho vznikom. Mojou motiváciou bolo vždy prezentovať ozbrojené sily a vojakov tak, aby verejnosť čo najlepšie chápala ich poslanie, úlohy a špecifické miesto v spoločnosti,“ uviedol M. Minár, ktorého dlhoročnú úspešnú kariéru vojenského novinára prerušila iba nedobrovoľná „reorganizácia“ polročná prestávka od začiatku roka 2012. Zakladateľ Vojenského činu roka stojí pritom aj za vznikom tradície Dňa detí z armádou, je autor alebo spoluautor viacerých publikácií o ozbrojených silách a popri rozhlasovej tvorbe pôsobí aj v tíme, ktorý pripravuje televíziu reláciu Profesionál. Spomeňme, že tento dnes už plukovník v zálohe je

Kamil Kelbel, ocenený v kategórii Záchrana života

Laureátom v kategórii Záchrana života sa stal rotný Kamil Kelbel, ktorý vo februári 2012 zachránil dvoch ľudí z horiaceho bytu. Po zalarmovaní záchranných zložiek sa spolu so susedmi pokúšal požiar uhasiť, no pod kontrolu ho dostali až hasiči. Zo zadymeného bytu však odvieďol do bezpečia manželský pár dôchodcov, pričom 82-ročnú ženu zniesol zo 6. podlažia po schodoch na rukách.

Kamil Kelbel získal v rovnakej kategórii už ocenenie Vojenský čin roka 2008 spolu s

Radoslavom Olejníkom za pomoc pri vážnej dopravnej nehode.

Ďalším nominovaným bol nadporučík Štefan Veliký, ktorý poskytol predlekársku pomoc ťažko zranenému cyklistovi. Desiatnik Martin Fogoš zasa zachránil život futbalistovi, ktorý po zrážke na ihrisku upadol do bezvedomia a prestal dýchať.

Medaila zakladateľovi

Prekvapením pre prítomných hostí, no najmä pre moderátora slávnostného ve-

Šestnásťročný Ladislav Vaškovič, ocenený v kategóriách Pomoc verejnosti a Priateľ armády

vojenským novinárom od roku 1980, pričom dovtedy bol ako poručík 10. tankového pluku v Martine veliteľom tankovej rot.

Minister obrany Martin Glváč sa na záver poďakoval tým, ktorí boli na Vojenský čin roka navrhnutí, no nedostali sa do užšej nominácie. Tiež vyslovil úprimné uznanie všetkým, ktorí svojimi mimoriadnymi skutkami alebo nezištnými činmi pomáhajú iným.

Text: KOD, Pavol Vitko
Foto: Ivan Kelement

Nadporučík Andrej Ťažký pri mítingu s Milanom Bodrogom vo Foči

Althea

uzdravovanie Bosny a Hercegoviny

„V deň, keď manžel odišiel do operácie ALTHEA v Bosne a Hercegovine, urobila naša dcérka prvé kroky...“ vzdychne si 3. júna v Klube Ministerstva obrany SR v Bratislave pani Monika Karasová. No vzápätí smútok na jej tvári vystrieda hrdosť. Práve teraz jej manžela rotného Martina Karasa a ďalších 21 príslušníkov operácie štátny tajomník MO SR Miloš Koterec a náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Peter Vojtek na základe rozkazu ministra obrany Martina Glváča dekorujú vyznamenaniami za službu v operácii – a jej Martin sa vrátil domov už z druhej balkánskej misie so ctou a zdravý.

Zabezpečovanie kontaktov s predstaviteľmi miestnej samosprávy, štátnej správy a mimovládnych organizácií, ako aj monitorovanie nálad obyvateľstva v Bosne a Hercegovine je hlavnou úlohou 36-členného slovenského vojenského kontingentu v operácii ALTHEA. Slováci sú v tejto operácii Európskej únie vedúcou krajinou Koordinačného centra pre styčné a pozorovacie tímy (LOT), ktoré dohliadajú na monitorovanie situácie. Podplukovník Radoslav Mašlanka má v podriadenosti spolu 17 LOT-ov zo siedmich krajín. Turecko stavia päť osemčlenných LOT-ov, Slovensko a Rakúsko po tri, Rumunsko a Švajčiarsko po dva a Chile s Poľskom po jednom.

Oči a uši veliteľa

„Vo Vyšehrade sa teraz budeme zameriavať najmä na informácie o pripravovanej spomienkovej slávnosti bosnianskych Moslimov. Vtedy ich do tohto historického mestečka prichádza aj okolo troch tisíc, aby zo starobylého mosta cez rieku Drina hodili do vody stovky ruží na pamiatku svojich blízkych, ktorí padli v občianskej vojne,“ vysvetľoval koncom mája kapitán Stanislav Andrejko, veliteľ LOTu vo Vyšehrade. Dodal, že druhá komunita, teda bosnianski Srbi, chystajú spomienkovú slávnosť pri príležitosti 21. výročia založenia takzvanej Vyšehradskej brigády, čo bola počas občianskej vojny v Bosne

a Hercegovine ozbrojená jednotka bosnianskych Srbov. „Vlani naozaj hrozilo, že môže dôjsť k incidentu. Obe slávnosti sa konali v jeden deň a len niekoľko desiatok metrov vedľa seba. Tento rok sa však našťastie organizátori už umúdrili a stretnutia nebudú v tom istom čase.“

Kapitán Stanislav Andrejko

„Každý kto pozná dejiny Balkánu, vie, že aj malá iskra tu môže zapáliť veľký požiar. O to viac v Bosne a Hercegovine. Preto aj keď je tu situácia relatívne pokojná, EUFOR ju neustále veľmi pozorne monitoruje, aby predišla prípadným nepokojom či konfrontáciám,“ konštatoval pplk. Mašlanka, ktorý je zároveň veliteľ slovenského kontingentu. Už piatimi misiami ostrieľaný energický veliteľ slúžil pred Bosnou aj v Sýrii, Iraku, Kosove i v Afganistane. Podľa jeho prirovnania sú príslušníci LOT-ov očami a ušami veliteľa misie ALTHEA. Ich práca do istej miery pripomína novinárčinu. Z otvorených zdrojov, teda v rámci rozhovorov s bežnými ľuďmi aj z vopred dohodnutých mítingov s funkcionármi, sa usilujú získať čo najviac informácií. Svoje poznatky nepíšu do novín, ale sumarizujú ich pre nadriadených. Samozrejme – v angličtine. Navyše, samotná prítomnosť uniformovaných vojakov Európskej únie pôsobí v krajine naďalej ako stabilizátor. Aj keď ich tu je z 25 krajín už približne len 700. Pripomeňme, že v rámci stabilizačných síl SFOR, ktoré Bosne a Hercegovine pôsobili v rokoch 1996 až 2004, na začiatku uvedenej operácie NATO bolo dislokovaných až cca 35-tisíc vojakov.

Monitorovanie zdrojov napätia

„Vojna bola strašná, zobrala nám toho neskutočne veľa, ale bez medzinárodných síl by sa to tu skončilo oveľa horšie,“ povedal nám vo Vyšehrade Radenko Krsmanović. V roku 1993 ušiel aj so svojou manželkou Liljanou a dvoma deťmi do Vyšehradu z obliehaného Sarajeva. V regióne s 38-percentnou nezamestnanosťou sa snažia vyhnúť chudobe pouličným predajom suvenírov. V krásnom historickom mestečku na rieke Drina pritom došlo k obrovskej obmene obyvateľstva. „Dnes je z 5,5 tisíce miestnych až 90 % bosnianskych Srbov. Pred vojnou ich tu bolo len 35 %,“ porovnal kapitán Andrejko. Dodal, že z predvojnového 63-percentného podielu bosnianskych moslimov ich vo Vyšehrade zostalo len zopár – okolo dvoch percent. V iných mestách sa pomer obyvateľov zmenil opačne. V sektore zodpovednosti jeho LOT-u na ploche 80 × 70 kilometrov pritom žije 150-tisíc ľudí v 10 okresoch. V roku 1992 v nich bolo 44 mešít. Dnes ich je 57. K 30 ortodoxným a dvom katolíckym kostolom nové nepribudli.

Bolo by naivné domnievať sa, že všetci sa zmierili so súčasným stavom. Kapitán Andrejko spomína nedávne demonštrácie v Goražde. Definuje aj viaceré konkrétne zdroje napätia. O to viac sa usiluje vykonávať službu čo najsvedomitejšie. Navyše, ako hovorí, v operácii „bojuje“ aj za svojho už nebohého otca. Prečo? „Bol profesionálny vojak a mňa aj brata vychovával sám. Mama od nás odišla, keď som mal len päť rokov...“ Kapitán Andrejko nosí aj v ALTHEA na krku nielen dve povinné evidenčné oceľové identifikačné známky profesionálneho vojaka Ozbrojených síl SR. Na druhej retiazke má ešte aj jednu, o poznanie menšiu. „Je to identifikačná známka z bývalej československej armády, ktorú nosil otec. Disciplína, poriadok, no aj vzduchovky, motorky a veľa skvelých dobrodružstiev, to bolo moje detstvo s ním a ja z neho neľutujem ani jeden deň,“ konštatuje kapitán, ktorý sa vedený otcovým príkladom rozhodol pre vojenskú kariéru a pôsobil už aj v operácii ISAF v Afganistane.

Ženy (aj muži) v odlúčení

O tom, že odlúčenie od rodiny je súčasťou života veľkej časti vojenských profesionálov, hovorievame často. No menej sa vie o tom, že nezriedka sa týka nielen mužov, ale aj žien. Spomeňme za všetky aspoň dve naše profesionálne vojačky v operácii ALTHEA. Rotná Dagmar Hudecová slúži v ozbrojených silách 21 rokov, no len päť rokov pracuje v mieste svojho bydliska. Dovtedy chodila na týždňovky, alebo dochádzala domov z desiatky kilometrov vzdialených posádok. „Dcéčka má 19 rokov, už je to dobré. Manžel však moju prácu chápal, hoci nie je vojak,“ dodala rotná, ktorá už slúžila rok v misii UNTAES na Golanských výšinách. V súčasnosti slúži ako prieskumníčka

Operácia Európskej únie ALTHEA je nazvaná podľa gréckej bohyne uzdravenia. Význam tohto slova je aj zdravá, užitočná či prospešná.

prvého z troch slovenských osemčlenných styčných a pozorovacích tímov v Novom Sarajeve.

Kapitánka Pavlína Pavlovská má s manželom, tiež profesionálnym vojakom, dve školopovinné deti. Ako prvá z rodiny slúžila rok na Cypre. „Pred časom manžela prevelili do druhej posádky tak, že dva roky dochádzal domov na týždňovky. Keď sme sa za ním prisťahovali, vyslali ho na pol roka do operácii ISAF v Afganistane,“ konštatuje finančná dôstojníčka, ktorá má na starosti aj personalistiku a ďalšie oblasti. „Obaja sme vojaci, vieme čo si od nás služba v ozbrojených silách žiada, preto naše odlúčenie nevnímam nijako dramaticky. Keby som však mala na diaľku riešiť problémy doma, keby som nedôverovala manželovi a keby ma aj on nechápal, tak by som takúto prácu robiť nemohla.“

V máji bol v rámci inšpekčného tímu generálneho štábu za naším kontingentom v Bosne a Hercegovine aj kapitán Ján Lagaňa, ktorý zrejme v ozbrojených silách patrí k rekordérom v odlúčení. Mimo trvalého bydliska žije od roku 1991. Manželka ho v rámci „týždňovkových“ víkendových návštev čakáva doma v Levoči od svadby – teda od roku 1997. Spolu s ňou aj ich dve deti. A veliteľ slovenského kontingentu pplk. Mašlanka? S ALTHEA sa bude jeho pobyt len v zahraničných misiách rátať na 45 mesiacov. Doma ho čaká manželka so synom. K rodine sa vráti na jeseň, pritom druhé dieťa čakajú už v lete.

Text a foto: Pavol Vitko

Kapitán Ľuboš Remeta pri mítingu s Petkom Topalovičom vo Vičej lúke

Slúži vo Zvolene, do svojej posádky dochádza na týždňovky aj so štvorročnou dcérkou. V máji obsadila v španielskej Santa Susanne 3. miesto na majstrovstvách Európy v bodyfitnes. Nadporučička Silvia Pavlisková.

Po rekreačnej cyklistike a plávaní banskobystričská rodáčka (1980) začala s aktívnym športom až na Akadémii ozbrojených síl. „Po príchode do Liptovského Mikuláša na vojenskú školu som chcela hlavne набраť svalovú hmotu a zosilniť,“ vysvetľuje svoju motiváciu, ktorá ju priviedla do posilňovne.

Rodina v znamení posilňovne

Vo vojenskej posilňovni stretla Ivana Pavliska, svojho neskoršieho manžela. Už jeho otec, tiež Ivan, ktorý donenávna učil na akadémii angličtinu, bol známy kulturista. Ivan Pavlisko mladší je dnes aj osobným trénerom svojej manželky. Hoci, pravdu povediac, majú to trochu zložité. „Manžel bol tiež profesionálny vojak, no už je kapitánom iba v zálohe. V Ružomberku si otvoril fintesscentrum. Keďže by sa nemal ako starať o dcérku, ja s malou Máriou odchádzame do Zvolena, kde slúžim, už v nedeľu večer na týždňovky. Domov do Liptovskej Teplej sa vraciame v piatok.“ Keď je vojenská personalistka Pavlisková v službe, dcérka je v škôlke. No a keď je v posilňovni, malička jej ráta odcvičené série... „Aj keď sa to niekomu zdá náročné, dokážeme to zvládnuť. Pravda, pred významnými súťažami, kedy trénujem viac, si radšej k dcérke zoženiem opatrovníčku.“

Tri zlaté a jedna strieborná

Prvý raz sa dostala do povedomia športovej verejnosti v roku 2006, keď sa v body fitness v kategórii do 163 cm stala vicemajsterkou Slovenska. „V bodyfitnes sa hodnotí súmernosť postavy, šírka pliec a bokov, no na rozdiel od kulturistiky nie je dôraz na objem svalov a ich vykreslenie. Naopak,

Bodyfitnes nadporučička

ostro vykreslené svaly u žien v bodyfitnes nie sú žiaduce. Preto, lebo až taká extrémna strata tuku u žien nie je prirodzená,“ vysvetľuje Silvia, ktorá je už trojnásobnou šampiónkou Slovenska. Bodovala aj na viacerých medzinárodných podujatiach.

Služba na prvom mieste

Húževnatá a nepoddajná dôstojníčka slovenských ozbrojených síl na oficiálnych majstrovstvách sveta či Európy prerazila až teraz - v 33 rokoch. Majstrovstvá Európy vo fitnes IFBB v Španielsku jej priniesli vytúženú medailu v kategórii do 158 cm. Zatiaľ bronzová. „Mojou motiváciou je stále sa zlepšovať. Môj šport ma veľmi baví, preto verím, že som nepovedala posledné slovo,“ seabedome avizuje nadporučíčka Pavlisková.

Nuž, a ak niekomu skrslo v hlave, že za jej úspechmi stojí aj armáda, nie je to celkom tak. „Službu v ozbrojených silách si veľmi vážim, no čo sa týka môjho športu, venujem sa mu celkom individuálne, bez armádneho športového zázemia. Pravda, s jednou malou výnimkou. Keď máme dva razy do týždňa po hodine a pol služobnú telesnú výchovu, nemusím športovať s ostatnými. Veliteľ mi ústretovo umožňuje odcvičiť si svoje zostavy v posilňovni.“

Text: Pavol Vitko

Foto: Igor Kopček a Ivan Pavlisko

Vrátil sa najdlhšie slúžiaci vojak

Na sklonku mája previezli z Rumunska na Slovensko pozostatky Ladislava Škultétyho-Gabriša, ktorý v husárskom pluku odslúžil viac ako 80 rokov. Telesné pozostatky celoživotného vojaka, ktorý sa stal vzorom vojenskej služby, pochovali v jeho rodnej obci Mojtín 27. júna 2013.

Ladislav Škultéty-Gabriš sa narodil 27. júna 1738 v Mojtíne. Jeho otec Juraj Gabriš slúžil v husárskom pluku baróna Jána Gilániho. Po matkinej smrti roku 1750 sa k pluku dostal aj dvanásťročný Ladislav. V roku 1752 pluk pripadol generálmajorovi Andrejovi Hadikovi, neskôr slávnemu poľnému maršalovi. V radoch Hadikovho pluku sa Škultéty dostal do sedemročnej vojny (1756 – 1763). Ako 19-ročný sa vyznamenal v bitke pri Kolíne (18. 6. 1757) a pri najúspešnejšej akcii habsburskej armády – dobytí Berlína 16. 10. 1757.

V roku 1768 švadrónu, kde Škultéty slúžil, prevelili do druhého najstaršieho (neskôr 8.) husárskeho pluku habsburskej armády. Tu Škultéty slúžil až do smrti. Po 25-ročnej službe (roku 1775) sa stal vicekaprálom (poddesiatnikom), roku 1778 počas vojny o bavorské dedičstvo ho povýšili na riadneho desiatnika. Po dvojročnom plnom bojovom nasadení v poslednej protitureckej vojne (1787 – 1791) ho 11. apríla 1790 povýšili na strážmajstra a vymenovali za zástavníka pluku. Vtedy sa pluk presúval z Balkánu do západnej Európy, kde akcelerovali udalosti vyvolané francúzskou revolúciou. Škultéty prežil útrapy napoleonských vojen v rokoch 1792 – 1815. Vyslúžil si dve najvyššie vyznamenania pre mužstvo habsburskej armády: striebornú Medailu za hrdinstvo a Armádny kríž.

Počas dvorskej a palácejovej služby si roku 1825 vo viedenskom Hofburgu cisár František všimol 87-ročného zástavníka. Keď sa dozvedel, že odslúžil už 75 rokov, dal si ho predvolať a povedal: „Povýšim ťa na dôstojníka a umožním ti odísť na zaslúžený odpočinok.“ Škultéty odvetil: „Ak mi chce Výsosť prejaviť milosť, potom prosím, aby som mohol zostať zástavníkom a ako zástavník aby som aj zomrel.“ Škultétyho odpoveď na cisára zapôsobil. Obrátil sa na veliteľa pluku Karola Luženského so slovami: „Pán plukovník, zabezpečte, aby tento muž zostal v stave pluku ako doživotný zástavník s tým, že bude oslobodený od akýchkoľvek služobných povinností, bude požívať výhody dôstojníka a bude mať ročný príplatok k žoldu vo výške 100 zlatiek.“ Keď sa to dozvedel majiteľ pluku, priznal Škultétymu ďalších 100 zlatiek príplatku ročne.

Posledné roky života Škultéty strávil s plukom v Haliči a Sedmohradsku. V roku 1814, keď mal vyše 75 rokov a ovládal slovenčinu, maďarčinu, nemčinu aj latinčinu, naučil sa po francúzsky.

Ladislav Škultéty, ktorý odslúžil 81 rokov, zúčastnil sa na 22 vojnových ťaženíach a 41 rokov bol zástavníkom 8. husárskeho pluku, zomrel vo veku 93 rokov 19. augusta 1831 v plukovnom lazarete v obci Svätý Mikuláš (Sănnicolau Mic), ktorá je dnes súčasťou mesta Arad v Rumunsku.

Text: doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Ilustrácia: VHÚ

VOJENSKÝ HISTORICKÝ KALENDÁR

1. júl

1863 Pri Gettysburgu (Pensylvánia, USA) sa rozpútala jedna z rozhodujúcich bitiek americkej občianskej vojny.
1968 V Londýne, Washingtone a Moskve bola podpísaná Zmluva o nešírení jadrových zbraní.

3. júl

1973 V Helsinkách (Fínsko) sa začala Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe.

5. júl

1778 Medzi Pruskom a habsburskou monarchiou vypukla tzv. „zemiaková vojna“ o bavorské dedičstvo.
1943 Druhá svetová vojna: nemecké vojská zaútočili v oblasti Kurského oblúku (Rusko) proti jednotkám Červenej armády.

10. júl

48 pred Kr. Po bitke pri Dyrrhachiu (dnes Drač v Albánsku) musel Gaius Iulius Caesar utiecť pred Pompeiovou armádou.
1943 Druhá svetová vojna: americké a britské jednotky sa vyloďili na pobreží Sicílie (operácia „Husky“).

12. júl

1943 Druhá svetová vojna: v údolí pri dedine Prochorovka (Rusko) sa odohrala najväčšia tanková bitka v dejinách.

15. júl

1933 V Ríme podpísali Taliansko, Nemecko, Francúzsko a Veľká Británia Pakt štyroch mocností, v ktorom sa zaviazali, že budú v sporných medzinárodných otázkach koordinovať svoj postup.

17. júl

1453 Storočná vojna: pri mestečku Castillon Francúzi dosiahli rozhodujúce víťazstvo.

21. júl

1718 Uzatvorený medzi habsburskou monarchiou a Osmanskou ríšou mier na 25 rokov.

22. júl

1298 V blízkosti mesta Falkirk (Škótsko) zvíťazil anglický kráľ Eduard I. nad škótskymi jednotkami, ktorým velil William Wallace.

24. júl

1783 V San Mateo pri Caracase sa narodil Simón Bolívar († 1830 Santa Marta, Kolumbia).

26. júl

1953 Kubánski revolucionári uskutočnili pod vedením Fidela Castra neúspešný útok na kasárne Moncada v Santiago de Cuba. Vypukla kubánska revolúcia proti diktátorskému režimu Fulgencia Batistu.

27. júl

1953 Podpísaním prímeria v Pchanmundžone sa skončila vojna v Kórei.

29. júl

1883 V Predappiu (Taliansko) sa narodil taliansky fašistický diktátor Benito Mussolini († 1945 Giulino di Mezzegra, Taliansko).

Zostavila Jana Tulkisová, VHÚ

ŠTÝL

KULTÚRA • ZÁBAVA • VOĽNÝ ČAS

Prvé miesto v kategórii starší žiaci
– Dominika Čorejová, 12 rokov, ZŠ
Komenského, Michalovce: VOJAK (suchá ihla)

Prvé miesto v kategórii mladší žiaci – Nikolas Matejčík, 8 rokov,
Krtovce: NA CVIČENÍ (tempera)

Deti maľovali vojakov

Rekordných 2 236 výtvarných prác hodnotila porota v rámci 12. ročníka výtvarnej súťaže Deti maľujú vojakov. Oproti minulému roku ich bolo takmer o tisíc viac.

Porota hodnotila súťažné práce z približne 150 škôl v kategóriách mladší žiaci a starší žiaci. Víťazom v kategórii mladší

žiaci sa stal Nikolas Matejčík z Krtoviec. Na druhom mieste skončila Alica Imrichová z Gelnice a na treťom Erika Botošová zo Šidu.

V kategórii starších žiakov zvíťazila Dominika Čorejová z Michaloviec pred Lýdiou Choraščákovou z Novosadu a Biankou Ivankovou z Prešova.

Súťaž Deti maľujú vojakov tradične vyhlásili náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR a redakcia mesačníka Obrana. Víťazi si ceny prevzali na 16. ročníku Dňa detí s ozbrojenými silami, ktorý sa uskutočnil 1. júna v Gíraltovciach.

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement

K moru i do bazéna

Výskum austrálskych profesionálnych športovcov ukázal, že hudba dokáže zvýšiť vytrvalosť až o 15 %. Nový vodotesný Walkman NWZ-W273 od Sony je ľahký (29 gramov), má kompaktný dizajn, rýchlo sa nabíja a vydrží až 8 hodín neustáleho prehrávania. Najdôležitejším zlepšením je úplná vodotesnosť až do 2 metrov. S novým Walkmanom možno bez problémov počúvať obľúbenú hudbu aj pri plávaní v bazéne. Nastaviteľné slúchadlá dobre sedia a nevypadnú ani pri prudších pohyboch alebo skákaní. Rýchle nabíjanie umožní už po 3 minútach nabíjania poskytnúť 60 minút nepretržitého prehrávania hudby. Walkman sa stačí nabiť, kým sa prezliekate a bez problémov vydrží kratšie cvičenie. Na ukladanie hudby je k dispozícii pamäť 4 GB. Vodotesný prehrávač dostanete v čiernej, bielej a modrej farbe v dvoch rôznych veľkostiach, ceny sa pohybujú okolo 80 eur.

Pohoda 2013

Hudobný festival Pohoda je s návštevnosťou 30 000 ľudí najväčší na Slovensku. Už druhé desaťročie je súčasťou siete veľkých letných európskych hudobných festivalov. Sedemnásť ročník sa uskutoční v dňoch 11. – 13. júla na letisku v Trenčíne. Účasť potvrdili aj Nick Cave & The Bad Seeds, The Smashing Pumpkins, Buena Vista Social Club, Kate Nash, Pražský výběr, Ghymes, Vec, Para, Andrej Šeban Band, Polemic, Vidiek a mnohí ďalší. Festivalový areál bude návštevníkom sprístupnený už vo štvrtok 11. júla o 14.00. Z desiatich slovenských a troch českých miest budú účastníkov zväzovať špeciálne festivalové autobusy, v Trenčíne bude kyvadlová doprava.

FILM

Ohnivý kruh

Ohnivý kruh – tak slovenský distributér prebásnil pôvodný názov sci-fi thrilleru Pacific Rim, vysnívaného projektu, pre ktorý sa filmár mexického pôvodu Guillermo del Toro vzdal možnosti režimovať Tolkienovho Hobita. Z hĺbín Tichého oceána sa vynorili obrovské netvory Kaiju. Ľudstvo proti nim nasadilo gigantické bojové stroje, simultánne ovládané dvojicou pilotov spojených „neurálnym mostom“. Áno, znie to nesmierne hlúpo, ale v del Torovom podaní, s mnohomiliónovým rozpočtom a v 3D to určite bude pastva pre oči.

DVD

Červený barón

Britsko-nemecký film z roku 2008 už vyšiel na DVD viac razy, ale až teraz sa k nám dostáva na nosiči Blu-ray Disc s obrazom vo vysokom rozlíšení. Príbeh stíhacieho esa nemeckej armády v prvej svetovej vojne Manfreda von Richthofena (Matthias Schweighöfer), zvaného aj Červený barón, s fascinujúcimi rekonštrukciami vzdušných súbojov, si totiž kvalitný obraz naozaj vyžaduje. Filmoví kritici snímke právom vyčítali mnohé nedostatky, a znalci leteckej histórie veľa ďalších, no ešte stále je to ten najlepší film o Červenom barónovi aký kedy vznikol.

Hviezdne vojny na tanieri

V júli jedzte lietajúce tanieri! K tradičným júlovým pochúťkam nie náhodou radíme patizóny. Zelenina, blízka príbuzná cukiet a tekvic, má typický diskovitý tvar so zvlnenými okrajmi, spravidla smotanovo bielu alebo žltú farbu, býva aj zelená alebo strakatá. Má pevnú dužinu, obsahuje množstvo vitamínov (najmä A a C), minerálov (železo, draslík), zato minimum cukrov, kalórií a žiadne tuky. Tradíciu má v stredomorskej, balkánskej, ale aj kreolskej kuchyni. Fantázii sa medze nekladú. Dá sa variť, vysmážať, piecť aj dusiť, nakladať, zapekať, grilovať, ba aj jesť surový. Patizón je cenovo dostupný, chutný, zdravý, vhodný pre ľudí trpiacich srdcovocievnyimi problémami alebo ochoreniami obličiek, pri rôznych redukčných diétach, pre diabetikov, je vhodný i do detského jedálneho lístka. Patizóny pomáhajú odstraňovať škodliviny z organizmu, podporujú trávenie, regenerujú – a skvele chutia.

HRA

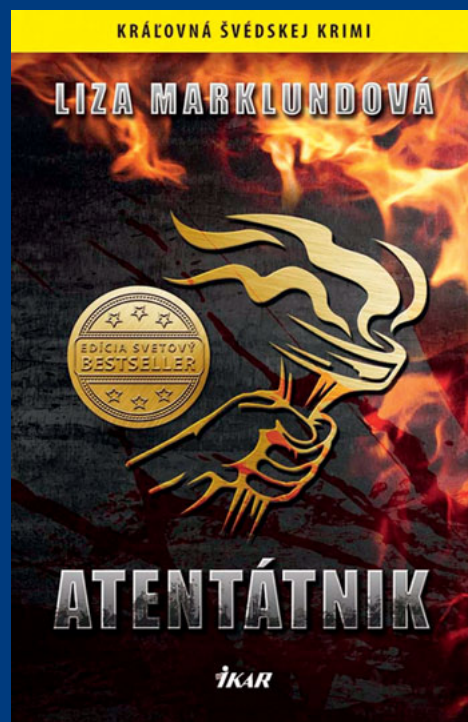
FarCry 3: Blood Dragon

Seržant Rex Colt, jeden z posledných kyborgov radu Mark IV precitne v roku 2007, aby bojoval proti robotom a mutantom Omega Force zradného plukovníka Sloana. Amerika je v troskách, sú to však diskotékovo farebné a trblietavé trosky v štýle 80. rokov minulého storočia. Retrofuturistický vizuál dopĺňajú mnohé vedľajšie misie, popkultúrne odvolávky a plná nálož drsného humoru. Hlavnú postavu nadaboval kultový herec sci-fi filmov z konca minulého storočia Michael Biehn. Jednou z mála vecí, ktoré možno tejto milej zábave vyčítať, je absencia multiplayeru.

KNIHA

Atentátnik

Všetko sa začne pred Vianocami. O pár mesiacov má byť v Štokholme letná olympiáda a explózia vystraší všetkých, nielen politikov či organizátorov. Na novom štadióne vybuchne bomba. Zabije významnú švédsku podnikateľku, ktorá pri organizovaní olympiády šéfuje tisíce mužov. Polícia začína intenzívne pátrať po vrahovi. Kde ho hľadať? Medzi teroristami alebo v najbližšom okolí vedenia prípravného výboru? Reportérka Annika Bengtzonová nachádza súvislosti, ktoré ostatní akoby nechceli vidieť. Kniha Lizy Marklundovej Atentátnik je majstrovsky napísaný príbeh, ktorý odhaľuje srdcia ľudí a myseľ vraha.

VAŠE STAROSTI... ...NA NAŠU HLAVU

? Za akých podmienok môže v rezorte ministerstva obrany zamestnávateľ povoliť pružný pracovný čas? Vzniká zamestnancovi automaticky právo na pružný pracovný čas?

! V rezorte ministerstva obrany sú zamestnaní zamestnanci vo verejnej službe, štátnej službe a profesionálni vojaci. Pracovnoprávne vzťahy týchto zamestnancov upravujú osobitné predpisy (zákon č. 552/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov, zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákon č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Pružný pracovný čas tak, ako ho upravuje § 88 Zákonník práce je aplikovateľný iba na zamestnancov vo verejnej službe a zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu. Podľa súčasnej platnej právnej úpravy Zákonníka práce, zamestnávateľ môže zaviesť pružný pracovný čas kolektívnou zmluvou alebo po dohode so zástupcami zamestnancov (napríklad príslušným odborovým orgánom, členom zamestnaneckej rady a pod.). Ak k dohode medzi príslušným odborovým orgánom a zamestnávateľom nedôjde, pružný pracovný čas nebude zavedený. To znamená, že právo na pružný pracovný čas nevzniká zamestnancovi automaticky, ale až na základe splnenia uvedených zákonných podmienok.

V rámci pružného pracovného času sú určené dva úseky voľiteľného pracovného času, kedy si zamestnanec volí sám začiatok alebo koniec pracovného času a úsek základného pracovného času, kedy zamestnanec musí byť na pracovisku. Základný pracovný čas je vložený medzi dva úseky voľiteľného pracovného času. Základný pracovný čas spolu s úsekmi voľiteľného pracovného času tvoria denný prevádzkový čas.

Pružné pracovné obdobie sa môže uplatniť ako pružný pracovný deň (ak zamestnanec má napr. osemhodinový pracovný deň, každý deň musí odpracovať osem hodín, pričom si však zvolí, kedy v tento deň príde a odíde z práce); pružný pracovný týždeň (pri 40-hodinovom pracovnom týždni zamestnanec musí odpracovať každý týždeň 40 hodín, pričom príchod a odchod z práce v danom dni si zamestnanec volí sám; dĺžka pracovnej zmeny môže byť najviac 12 hodín); pružné štvortýždňové obdobie, ktoré je nerovnomerne rozvrhnuté, si zamestnanec volí príchody a odchody z práce sám, pričom je povinný v období štyroch po sebe idúcich týždňov, ktoré určí zamestnávateľ, odpracovať pracovný čas určený zamestnávateľom na toto štvortýždňové obdobie. Aj v tom prípade dĺžka pracovnej zmeny môže byť maximálne 12 hodín).

Pružný pracovný čas sa neuplatní, ak zamestnávateľ vyšle zamestnanca na pracovnú cestu. Zamestnávateľ na tento účel určí zamestnancovi pevný začiatok a koniec pracovnej zmeny.

JUDr. Michal Švec

Úrad legislatívy a práva Ministerstva obrany
Slovenskej republiky

POČÍTAČE

Technika pre školákov

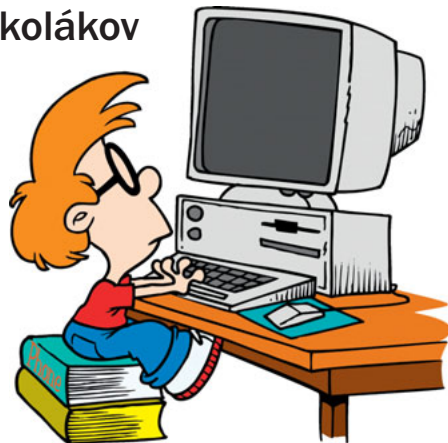
Pri každom sťahovaní alebo presune ľudí sa vždy zapotia najmä naši technici. Spojovací aj počítačoví. Samozrejme, že presun zamestnanca rezortu obrany so sebou nesie isté špecifiká, ktoré by mali riešiť len odborníci, no prevažná časť úloh je triviálne jednoduchá.

Väčšina používateľov však stále necháva všetku prácu na „IT podpore“. V praxi to potom znamená, že technici sú vyťažení maličkosťami a nezostáva im priestor na skutočne odbornú prácu. Najväčší rozdiel vidno medzi novými a starými zamestnancami.

Zatiaľ čo starí (toto slovo neoznačuje fyzický vek) zamestnanci majú problém pripojiť do počítača čo i len USB kľúč, o pripojení klávesnice či napájacieho kábla ani nehovorím, tí noví dokážu prakticky všetko. Od zapojenia celého počítača, tlačiarne a príslušenstva až po správne sformulovanú žiadosť na Kontaktné centrum. Časy, keď všetky káble boli rovnaké a človek potreboval inžiniera na ich správne zapojenie, sú dávno preč. Dnes je všetko jednoduché, väčšina káblov je označená symbolmi i farbou. Zapojiť ich zle je takmer nemožné, prinajmenšom si vyžaduje nadbytok fyzickej a nedostatok duševnej sily.

Mali by sme sa zamyslieť nad tým, ako pristupujeme k výpočtovej technike a technikom. Počítače, mobilné telefóny, tlačiarne a podobné veci sú dávno bežnou súčasťou nášho života. Zapojenie počítača sa v súčasnosti dá porovnať s pripojením mobilného telefónu na nabíjačku. A to predsa zvláda každý z nás.

kpt. Peter Garaj

Vyznamenania Slovenského štátu

Keďže k histórii Slovenska patrí aj existencia vojnovkej Slovenskej republiky, pozornosť faleristov je sústredená aj na toto obdobie. Pomôcť im môže nová komplexná publikácia Slovenské vyznamenania a čestné odznaky 1938 – 1945. Na takmer 150-stranách ju vydalo vydavateľstvo Kozák press Martin. Autori Martin Karásek s Jaroslavom Kozákom knihu na jar predstavili na Bratislavskom hrade. Jej súčasťou je aj bohatá fotografická príloha. Podľa autorov aj keď na túto tému už v minulosti knižne a časopisecky vyšlo viacero populárnych aj odborných prác, doteraz nebola knižne vydaná žiadna odborná publikácia, ktorá by skúmanú problematiku riešila takto komplexne a na potrebnej vedeckej úrovni. Na jej tvorbe sa spolupodieľalo vyše dvadsať odborníkov, vrátane Miloslava Čaploviča a Imricha Purdeka z Vojenského historického ústavu.

Podľa autorov aj keď na túto tému už v minulosti knižne a časopisecky vyšlo viacero populárnych aj odborných prác, doteraz nebola knižne vydaná žiadna odborná publikácia, ktorá by skúmanú problematiku riešila takto komplexne a na potrebnej vedeckej úrovni. Na jej tvorbe sa spolupodieľalo vyše dvadsať odborníkov, vrátane Miloslava Čaploviča a Imricha Purdeka z Vojenského historického ústavu.

(pv)

Field artillery is one of the most powerful elements on the battlefield. It uses the firepower to support the other combat arms, especially the infantry. It can neutralize enemy artillery, fire on enemy tanks or infantrymen, and protect friendly forces when they are in defensive positions. Light artillery, guns, airlifted by helicopters or towed by vehicles, and heavy guns and rockets, which move into position on tracked vehicles, are all tools of modern artillery.

Compared to their former counterparts, artillery weapons have undergone many significant adjustments and upgrades. Because artillery is about firing projectiles and hitting the targets, which can be out of direct line of sight (indirect fire), it has always been of the utmost importance to increase accuracy. What used to be manually calculated and used as key data to fire (also referred to technical fire control) is now with many artillery weapons being digitized and computed almost instantly by modern technology. By greatly enhancing the precision, mobility, survivability, and fire power of field artillery systems, all new developments have maintained field artillery units as the most lethal combat units in the Army. This has been even more pronounced since the artillery entered the nuclear era with some artillery weapons today being capable of firing projectiles with nuclear warheads.

At present, the mission of field artillery is more challenging than ever before – to destroy, neutralize or suppress the enemy by its fire, and to integrate all supporting tasks into combined arms operations. Artillery fire in support of combined arms operations is coordinated by fire support teams that adjust artillery fire on enemy targets by using many tools such as laser locator designators. Given the versatility of artillery, it allows military commanders to decide the application of fire under any conditions. Artillery fire can thus be used to counter imminent enemy attack, cover the withdrawing of friendly forces when under fire or following an ambush, slowing down advancing enemy forces, tactical and strategy fire or harassing fire, which may consist of random firing to limit the planning processes and maneuverability of hostile forces as well as imposing a stress element of enemy infantry.

Field artillery are mobile weapons with many varieties, which are employed based on battlefield options, target characteristics, availability, ordnance requirements, etc. The most common type of breech-loaded artillery weapon is a howitzer, and the most common barrel-loaded weapon is a mortar (both well suited to indirect fire). Other very common artillery weapons include anti-tank artillery, rocket artillery, and self-propelled artillery.

MILITARY ENGLISH

Field artillery

Pripravila Nadežda Kochmanová • Foto: Pavol Vitko

PHRASEOLOGY

The terms **breech-loaded** and **barrel-loaded** refer to the distinct method of loading guns with ammunition. With **breech-loaded** weapons (can be artillery as well as rifles) the ammunition is loaded at the back of the weapon (breech) whereas **barrel-loaded** weapons are loaded from the front (ammunition to be fired is pushed directly to the barrel of the gun). **Field artillery** – equipment, supplies, ammunition, and personnel involved in the use of cannon, rocket or surface-to-surface missile launchers. **Fire power** has two basic military meanings: 1. the amount of fire which may be delivered by a position, unit, or weapon system; 2. ability to deliver fire. **Fire control** – the control of all operations in connection with the application of fire on a target. **Indirect fire** can be understood in two ways: 1. fire delivered at a target which cannot be seen by the aimer (NATO definition); 2. fire delivered on a target that is not itself used as a point of aim for weapons. **Laser locator designator** – a device which projects a laser beam onto a target in order to illuminate it for a laser-guided bomb or missile. **Warhead** is the front part of the missile, which carries the explosive element (usually a type of bomb).

GLOSSARY

- **accuracy** ['ækjʊərəsi] – presnosť;
- **advance** [əd'vɑ:ns] – postupovať;
- **airlift** ['eəlift] – dopravovať letecky;
- **ambush** ['æmbʊʃ] – prepadnutie, útok zo zádohy;
- **availability** [ə'veilə'biliti] – dostupnosť, dosažiteľnosť;
- **capable** ['keɪpəbl] – schopný, spôsobilý;
- **combat arm** ['kɒmbæt ɑ:m] – druh vojska;
- **compute** [kəm'pjʊ:t] – vyrátať;
- **counter** ['kaʊntə] – čeliť;
- **counterpart** ['kaʊntəpɑ:t] – náprotivok;
- **digitize** ['dɪdʒitaɪz] – digitalizovať;
- **field artillery** [fi'ld ɑ:'tɪləri] – poľné delostrelectvo;
- **firepower** ['faɪə 'paʊə] – palebná sila;
- **harassing fire** ['hærəsɪŋ 'faɪə] – rušivá paľba;
- **heavy gun** ['hevi ɡʌn] – ťažké delo;
- **howitzer** ['haʊɪtsə] – húfnica;
- **imminent** ['ɪmɪnənt] – bezprostredne hroziaci;
- **impose (on the enemy)** [ɪm'pəʊz] – vnútiť (protivníkovi);
- **infantry** ['ɪnfəntri] – pechota;
- **infantrymen** ['ɪnfəntrɪmen] – pešiaci, príslušníci pechoty;
- **instantly** ['ɪnstəntli] – okamžite;
- **mortar** ['mɔ:tə] – mínomet;
- **nuclear era** ['nju:klɪə 'iərə] – jadrový vek;
- **nuclear warhead** ['nju:klɪə 'wɔ:hed] – jadrová hlavica;
- **ordnance** ['ɔ:dnəns] – výzbroj, zbrojný materiál;
- **precision** [pri'sɪʒən] – presnosť;
- **projectile** ['prɒdʒɪktail] – projektil, strela;
- **self-propelled artillery** ['selfprə'peld ɑ:'tɪləri] – samohybné delostrelectvo;
- **suppress** [sə'pres] – potlačiť;
- **survivability** [sər'vaɪv ə'biliti:] – schopnosť prežiť;
- **withdraw** [wɪð'drɔ:] – stiahnuť sa, ustúpiť.

por. Mgr. Ján Ostapčuk,
starší kaplán
mechanizovaného
práporu Martin

DUCHOVNÉ SLOVO

Zveľaďujme dedičstvo

Každé slovo má svoju moc. Sú slová, ktoré rania. Sú slová, ktoré prinášajú nové vedomosti. Sú slová, ktoré dokážu potešiť, prejaviť priateľstvo a lásku. Ale túto moc nemajú samy od seba. Tá pochádza od toho, kto ich hovorí. Preto sme vďační tým ľuďom, ktorí hovoria slová poučenia, útechy, priateľstva a lásky.

V tomto mesiaci sa s vďakou obraciame k našim vierozvestcom, sv. Cyrilovi a Metodovi, keď si pripomínáme 1 150 rokov od ich príchodu k nám. Oni nám totiž priniesli slová, za ktorými stojí Boh. Na našej ceste nám pomáhajú slová, ktoré majú moc posväcovať človeka. Slová svätého krstu zmývajú dedičný hriech a dvíhajú človeka do postavenia Božieho dieťaťa. Slová birmovania dávajú človeku silu Svätého Ducha a jeho darov. Slová rozhrešenia zmývajú ľudské viny a slabosti. Slová premenenia prinášajú na oltár živého Boha. Ježiša Krista, aby nás posilnil sebou samým. Slová kňazského svätenia vyčleňujú mužov k Božej službe, na rozširovaní jeho kráľovstva. Slová manželskej prísahy prinášajú Božiu pomoc pre manželov, aby dokázali žiť krásny život a dobre vychovávať deti. Slová pri svätom pomazaní dávajú chorým úľavu na tele i na duši. Či nemáme byť preto vďační sv. Cyrilovi a Metodovi, že nám priniesli Božie slovo?

Je prirodzené, že človek sa vždy usiluje zveľaďiť to, čo má. Ale či to platí aj o dedičstve, ktoré sme dostali od sv. bratov? Zveľaďujeme mocné Božie slová?

Odpoveď nám dá život sám, ak ho budeme pozorne vnímať. Zistíme, že v národe, ktorý dostal také veľké duchovné dedičstvo, nie je všetko v poriadku. Nejednota, podozrievavosť, hnev a závišť, záľuba len v pozemských dobrách, konzumný spôsob života, rôzne neresti, neznášanlivosť, to sú všetko prejavy, ktoré volajú proti nebu toto: „Netreba nám, Bože, tvoje slovo! Nechceme tie prostriedky, ktoré nás posväcujú a posilňujú! Máme vlastné zákony, ktoré sú nám milšie ako tvoje!“

Azda sa tieto slová javia prítvrde, ale dnešný život ich potvrdzuje. A potvrdzuje aj to, že z veľkého duchovného dedičstva nielenže nečerpáme, ale ho dokonca odmietame...

Od dediča sa očakáva, že svoje dedičstvo zveľaďí. Nuž teda zveľaďujme to veľké dedičstvo, ktoré nám zanechali sv. Cyril a Metod! Tak sa stane krásnou a dôstojnou nielen naša prítomnosť, ale aj večnosť.

Zaveste sa v kancelárii

Autor pri demonstrácii
všestranosti TRX

Mnoho vojakov už malo počas návštevy fitnesscentier možnosť vyskúšať si tzv. TRX – Training Resistance Exercise. Ide o konštrukčne pomerne jednoduchý závesný systém vyvinutý americkým námorníctvom. Pomocou tohto systému je možné precvičiť svalstvo celého tela prakticky kdekoľvek. Jeho najväčšou prednosťou je jednoduchosť, rozmery a hmotnosť. Veď popruhy s trochou zveličenia nahrádzajúce celú posilňovňu je možné zbaliť do škatule s rozmermi 25 × 25 × 10 cm a hmotnosť neprevyšuje 0,8 kg. Pôvodne TRX navrhli pre voja-

Budúci rok si pripomíname sté výročie vypuknutia prvej svetovej vojny. Ako súčasť pripomenutia katastrofy, ktorá rozvrátila najmä Európu, zriadila Európska únia na webovej stránke www.europeana.eu projekt Europeana 1914-1918.

Jeho cieľom nie je vracieť sa k vzniku, príčinám a všeobecne známym historickým faktom, ale zozbierať príbehy ľudí, ktorých sa vojna akýmkoľvek spôsobom dotkla a ovplyvnila ich životy, a v digitalizovanej podobe poskytnúť tieto príbehy a najrôznejšie artefakty súvisiace s veľkou historickou a ľudskou katastrofou všetkým.

kov slúžiacich na ponorkách a vojnových lodiach a pre vojakov vysielaných do operácií v zahraničí, takže mobilita bola základnou požiadavkou.

Dnes TRX vo svete využívajú profesionálni športovci, vojenské a policajné oddiely, či fitnesscentrá, v príprave jednotlivcov aj pre tímové športy. So systémom TRX si možno vybudovať stabilné telo, zvýšiť pohyblivosť a tým posunúť výkonnosť vo všetkých športoch. Po prvých cvičeniach so závesným systémom objavíte prítomnosť svalov, o ktorých existencii ste ani netušili.

Cvičiť môžete napríklad v byte, v dome, v garáži, v kancelárii, na ihrisku, v záhrade, v posilňovni a kdekoľvek inde vďaka jednoduchému uchyteniu pomocou karabíny. Balenie obsahuje aj adaptér na upevnenie na dvere akejkoľvek miestnosti. Cvičiť môžete ráno, na obed, večer, v lete, v zime, striedanie cvikov trvá menej ako 15 sekúnd, netreba prikladať na činku, nastavovať lavičku alebo stroj, nestrácate čas. Cvičenie s TRX je pre každého – pre ženy, pre mužov, pre mládež, bez rozdielu hmotnosti alebo výšky, pre slabých aj silných, vďaka tomu, že intenzitu cvičenia určujete uhlom naklonenia tela.

Inšpiráciou pri presadzovaní podobných cvičiacich pomôcok ako je TRX v rámci OS SR, by mohli byť dobré skúsenosti vojakov napr. s takzvanou zárubňovou hrazdou. Po zavedení nových kritérií na preskúšanie profesionálnych vojakov v roku 2008 a zaradení disciplíny zhyby na hrazde nasledoval nárast záujmu vojakov o toto náčinie a jeho inštaláciu nielen do domácností, ale aj v rámci jednotlivých pracovísk vrátane kancelárií. Zaujímavé pozitívne postrehy ohľadom takejto hrazdy v kancelárii upevnenej na zárubni sme zaznamenali napríklad od fajčiarov pokúšajúcich sa zbaviť svojho zlozvyku. Pri nutkaní zapáliť si cigaretu vykonali sériu zhybov až do maxima a chuť na fajčenie načas úspešne potlačili.

TRX ako jednoduché, na priestor nenáročné zariadenie spĺňa účel aj ako psychorelaxačná a antistresová pomôcka napr. po ťažkej porade, po neprijemnom telefonáte s nadriadeným, alebo jednoducho len na rýchle odreagovanie pri dlhodobej práci na počítači. V priebehu niekoľkých sekúnd totiž dôjde k takému enormnému zaťaženiu dýchacieho a pohybového aparátu, že takmer okamžite nastáva fyzický aj psychický reset organizmu. Najväčším zúrvancom by som odporúčal niekoľko sérií po sebe s čo možno najkratšou prestávkou. Vyznieva to síce úsmevne, ale v praxi to funguje efektívnejšie, a najmä bez vedľajších následkov pri porovnaní s metódou populárneho plagátika s vyznačeným terčom, ktorý zdobí steny niektorých kancelárií. Tam návod na použitie totiž odporúča búchať čelom do terča dovtedy, kým nedôjde k úplnému upokojeniu.

Text: nrtm. PaedDr. Bc. Miroslav Štubňa,
starší inštruktor – telovýchovný pracovník
vrtuľníkového krídla Prešov

Foto: nrtm. Rastislav Plavnický

*Prispievatelia aj užívatelia webovej stránky www.Europeana1914-1918.eu, si chceme pripomenúť vojnu po ľudskej stránke a zároveň vytvoriť akési demokratické memento, aby k vojnám viac nedochádzalo. Na spomenutej stránke zatiaľ nie je veľa príspevkov zo Slovenska. Vystavené sú príbehy slovenských vojakov Dominika Babiráta (*1889, Bohdanovce n. Trnavou, 1978 Šelpice): <http://www.europeana1914-1918.eu/en/contributions/5155> a Júliusa Kňazejeho (*1891, Klíž, 1983 Bošany) <http://www.europeana1914-1918.eu/en/contributions/5156>.*

Bolo by dobré, keby sa aj ďalší obyvatelia Slovenska podelili so skúsenosťami a zážitkami svojich starých rodičov, lebo aj slovenskí ľudia bojovali na všetkých frontoch vojny a aj tu ľudia trpeli.

Jana Judinyová

PSYCHOLÓG RADÍ

kpt. Martin Bittner

Ustráchaný mechúr

Každý z nás to už niekedy zažil. Pred dôležitou skúškou, začiatkom športového zápolenia, vystúpením pred verejnosťou či pracovným pohovorom sa náhle dostavil pocit, že musíme močiť. Ak v danej chvíli nebola nablízku toaleta, tak sa tlak stupňoval až do neznesiteľnej podoby. No ak toaleta nablízku bola, tlak odrazu nebol taký hrozný a dalo sa to ešte chvíľu vydržať. V uvedenej situácii zaúradoval náš vôľou neovládateľný nervový systém tým, že najprv napínal svaly mechúra a súčasne uvoľňoval muskulatúru zvierača; ale informácia o zmiernení možných negatívnych následkov, blízkosť toalety, znížila napätie a situácia sa stabilizovala. Funkčná koordinácia práce nervového systému, svalstva mechúra a zvieračov nakoniec realizovala primeranú reakciu. Pocity ohrozenia, ale aj strach, hnev, zloba či bezmocnosť vedú aj pri malej naplnenosti mechúra k nutkaniu močiť; šok alebo zdesenie môže viesť až k skutočným únikom moču, nutkaniu na stolicu, hnačke a pocitu, že „pustíme do nohavíc“.

Vyprázdňovanie čriev a močového mechúra v okamihoch strachu a ohrozenia má racionálne vysvetlenie. Úbytok na váhe uľahčuje útek a ak by došlo k poraneniu vnútorných orgánov, ľahšie sa hoja, ak nie sú kontaminované svojím obsahom. To sú pomerne primerané reakcie na nenormálnu situáciu, akou je napríklad reálne ohrozenie života. Neprimeranými a obťažujúcimi sa reakcie stávajú vtedy, ak ich frekvencia či intenzita prekročí mieru únosnosti, vyskytujú sa v bežných situáciách nášho života a výrazne zhoršujú jeho kvalitu.

Ak sa nepotvrdia organické príčiny, tak sa v terapii uplatňuje vysoko individuálny prístup, šitý na mieru osobnostnej výbave každého postihnutého. Psychoedukácia, vysvetlenie súvisiacich okolností vzniku ťažkostí, nácvik zvládania stresu, relaxačné cvičenia, nácvik zamerania vedomej pozornosti k okolitému svetu, minimalizácia vyhubých a únikových reakcií, emocionálny tréning, spracovanie psychosociálneho pozadia a posilňovanie svalstva panvového dna sú postupy, ktoré výrazne prispievajú k zlepšeniu kvality života.

Plukovník generálneho štábu Viliam TALSKÝ

zástupca veliteľa Východoslovenskej armády

Narodil sa 28. 9. 1904 vo Vígľaši. Po získaní základného a stredného vzdelania začal kariéru vojaka a v rokoch 1924 – 1926 študoval na Vojenskej akadémii v Hraniciach na Morave. Po jej ukončení pôsobil v nižšej veliteľskej funkcii v Bratislave a absolvoval viaceré zdokonaľovacie kurzy. Od roku 1933 už v hodnosti npor. študoval na Válečnej škole (od 1934 Vysoká válečná škola), ktorú ukončil v roku 1936. Po stážach v rôznych posádkach zastával od augusta 1936 funkciu prednostu 3. (operačného) oddelenia 9. divízie v Bratislave, potom bol prednostom 2. spravodajského oddelenia štábu 9. divízie v Bratislave. Prvého 10. 1936 ho povýšili na kpt. a 31. 7. 1937 na kpt. gšt.

Po vzniku Slovenského štátu, keďže patril k dôstojníkom s najvyšším vojenským vzdelaním, zastával vysoké štábne funkcie, a po vzniku Vysokej vojenej školy bol menovaný za šéfa predmetu ženijné vojsko a riadnym profesorom všeobecnej taktiky. Vo vysokých štábných funkciách pokračoval aj po vstupe Slovenska do vojny proti ZSSR. Bol prednostom 3. operačného oddelenia armády v poli a od 10. 8. do 27. 11. 1941 náčelníkom štábu Rýchlej divízie. Od júla 1943 zastával funkciu náčelníka štábu MNO.

Prípravy

Prvé odbojové kontakty nadväzoval v roku 1943 a spolupracoval aj so skupinou Jána Ursínyho. Na jar 1944 už ako plk. gšt. bol v kontakte s vojenským odbojom.

Od 10. 8. 1944 zastával funkciu zástupcu veliteľa na Armádnom veliteľstve v Prešove. V noci z 24. na 25. 8. 1944 sa v Banskej Bystrici stretol s pplk. gšt. Jánom Golianom, s ktorým sa dohodli, že v prípade nemeckej okupácie Slovenska sa treba postaviť na odpor a začať povstanie. Poverenie viesť Východoslovenskú armádu do, Povstania však nedostal.

Po 30. 8. 1944 v hektických a chaotických pomeroch na Armádnom veliteľstve v Prešove, ktoré nastali po odlete gen. Augustína Malára do Bratislavy, plk.gšt. V. Talský zohral rozporuplnú rolu. Na jednej strane bol viazaný rozkazom gen. A. Malára do jeho návratu nič nepodniknúť, na druhej strane chcel reagovať na nervozitu najmä letcov a snažil sa o efektívne zosúladenie odbojovej akcie so záujmami ozbrojeného zápasu na Slovensku. Večer 30. 8. sa rozhodol odletieť s letcami s cieľom informovať priamo maršala ZSSR I. S. Koneva o situácii a dohodnúť s ním spoluprácu a koordináciu s ČA. Predpokladal, že ho zastúpi pplk.gšt. František Urban, ale nijako sa s ním nedohodol, žiadne inštrukcie mu nedal. Spolu s mjr. Júliusom Trnkom 31. 8. 1944 o 2.00 h odletel z letiska Nižný Šebeš do Lvova. Okrem nich odletelo aj ďalších 27 lietadiel.

Povstanie

Ešte 1. 9. 1944 plk. gšt. V. Talského prijal maršal I. S. Konev a vypočul si jeho informácie o situácii a možnostiach ozbrojeného zápasu na východnom Slovensku, ktoré už vtedy nezodpovedali skutočnosti – Východoslovenská armáda neexistovala. Dňa 16. 9. 1944 bol vysadený na východnom Slovensku, kde mal sústrediť vojakov Východoslovenskej armády. V tom čase však bola väčšina vojakov buď internovaná, roztrúsená, odišla domov, alebo k partizánom. Napriek tomu vyvinul úsilie plniť zverené úlohy, nadviazal kontakt s partizánskymi jednotkami a bol v rádiovom spojení aj s 1. čs. armádnym zborom. Od decembra 1944 sa stal príslušníkom 1. čs. armádneho zboru v ZSSR, krátko dočasným veliteľom jeho 1. čs. brigády. Povstaleckí politici a vojaci už v čase SNP považovali jeho prelet do ZSSR za vojenskú zradu, preto SNR presadila jeho odvolanie zo všetkých veliteľských funkcií v rámci zboru.

Po vojne

Po roku 1945 ho neprijali do novej čs. armády. V roku 1947 vzniesli voči nemu obžalobu z trestných činov domácej zrady a zrady na Povstaní, ktorá vyústila do politického procesu pred Národným súdom, v ktorom sa debakel povstaleckej akcie na východnom Slovensku zvalil naňho. Bol obvinený z domácej zrady a zrady na Povstaní a 10. 12. 1947 odsúdený na 15 rokov straty slobody, na zbavenie občianskych práv, odňatie vojenskej hodnosti a zhabanie tretiny majetku. V rokoch 1947 – 1948 bol väznený v Ilave. V rámci obnovy procesu bolo zastavené trestné pokračovanie a 18. 2. 1948 výkon trestu prerušili. V auguste 1951 ho operovali. Dňa 13. 8. 1951 opäť nastúpil do väzenia v Ilave. Vo väzení sa mu výrazne podlomilo zdravie a v nevyliciteľnom zdravotnom stave bol v roku 1953 prepustený na slobodu. Zomrel 3. 12. 1953 v bratislavskej nemocnici na Bezručovej ulici.

Text: PhDr. František Cséfalvay, CSc.

Vojenský historický ústav

Vzdušný kombajn

Lietadlo Avia B-33 je bojový vrtuľový jednomotorový jednoplošník, ktorý sa licenčne vyrábal v Československu v rokoch 1952–1955 podľa sovietskeho bojového lietadla Il-10. Lietadlo z Iljušinovej konštrukčnej dielne, vyvíjané od roku 1943, zohralo v histórii československého letectva významnú úlohu.

Toto lietadlo pre charakteristický zvuk svojho motora Mikulin AM-42 prezývaného tiež „kombajn“ drží v našich podmienkach jedno prvenstvo. Je to bojové lietadlo vyrobené na území Československa v najväčšom počte (1 200 kusov). Celkovo bolo štvrtým najviac vyrábaným lietadlom v rámci bývalej federácie a zároveň ide o posledný typ vyrábaného a prevádzkovaného bojového vrtuľového lietadla v Československu.

Licenčná výroba v Československu

Lietadlo Avia B-33 je dvojmiestne pancierované bojové a bombardovacie vrtuľové lietadlo. Má lichobežníkové krídla premenlivého profilu. Prednú časť lietadla tvorí škrupinová konštrukcia z pancierových plátov hrúbky 4 až 8 mm a kabína s centropoplánom. Stroj má pološkrupinovú konštrukciu s chvostovými plochami. Prvý let Il-10 sa uskutočnil 18. apríla 1944 a prvý sériovo vyrábaný stroj vzlietol 27. septembra v tom istom roku. Začiatkom roka 1950 pristáli

Hlavné technické údaje

kategória – bojové vrtuľové lietadlo

podvozok – zaťahovací

pohon - 1 ks motora Mikulin AM-42
(1471kW/ 2000k)

vrtuľa - trojlístá AV 5L 24 priemer 3,6 m

objem palivových nádrží – 738 l

dolet pri 310 km/h – 800 km

max. rýchlosť – 505 km/h

hmotnosť - 4680 kg prázdna
- 6335 kg vzletová

rozмеры - rozpätie 13,4 m

- dĺžka 11,2 m

- výška 4,1 m

výzbroj - 4 ks 23mm kanóna NS-23M

v krídlach so 150 nábojmi pre každý kanón (alebo 2 kanóny 23 mm NS-23M a 2 ks 7,62 mm guľometu)

- 1 ks 12,7 mm guľometu alebo

1 ks 20 mm kanóna B-20T

- do 700 kg bômb

- 4-8 ks 130 mm neradených striel N-150

na letisku v Prahe prvé vzorové lietadlo Il-10 pre licenčnú výrobu. Prvé v licencií vyrobené lietadlo pod označením Avia B-33 vzlietlo 26. decembra 1951 s výrobným číslom 1073. Ešte s motorom dodaným zo ZSSR. Druhé lietadlo s výrobným číslom 1074 už s motorom československej výroby vzlietlo 23. mája 1952. Dovedna sa v rokoch 1952-1955 v Československu vyrobilo asi 1 200 lietadiel Avia B-33 a CB-33 (cvičná verzia). Z toho 600 kusov bolo exportovaných do Poľska, Rumunska, Bulharska a Jemenu. Celkovo bolo spolu s výrobnými závodmi v Sovietskom zväze vyrobených viac ako 6200 lietadiel Il-10 vrátane ich licenčných prevedení.

Avia prežila útok migov

Prvé Il-10 ešte zo ZSSR pristáli na letisku v Trenčíne 2. augusta 1950 v počte 60 lietadiel. Z Československej armády boli lietadlá Avia B-33 vyradené koncom roka 1962. Počas svojej existencie sa bojové lietadlo Avia B-33 zúčastnilo na jednom bojovom strete, ku ktorému došlo 4. novembra 1956.

Vtedy posádka nadporučíka Václava Samóela z 1.letky 30. bojového leteckého pluku Piešťany v rámci opatrení po vypuknutí povstania v Maďarsku uskutočňovala prieskumný let pozdĺž československo-maďarských hraníc. Blízko Komárna bola napadnutá a ostreľovaná dvoma sovietskymi stíhačkami MiG-17, pričom palubný strelec paľbu opätovoľ asi 50 nábojmi. Pilotovi Avie B-33 sa prudkým manévrom nízko nad stromy podarilo uniknúť smerom k Nitre a pristáť na materskom letisku v Piešťanoch. Bol to skvelý výkon pilota, pretože lietadlu chýbala polovica výškového kormidla, malo prestrelenú vrtuľu, zasiahnutý kryt motora, ľavé krídlo, vzduchový systém vysúvania podvozka, centropoplán a prestrelené tiahlo flétneru smerovky, čo obmedzovalo ovládanie výškového kormidla. Kvalitu pancierovanej časti kabíny potvrdila skutočnosť, že napriek zásahom nikto z dvojčlennej posádky nebol zranený.

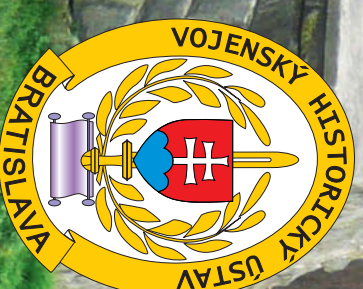
V 50. rokoch predstavovali lietadlá Avia B-33 hlavnú výzbroj bojových leteckých plukov v Brne, Piešťanoch, Trenčíne a ďalších útvarov v Olomouci, Prostějove, Čáslavi, Hradci Králové, Přerove a v Košiciach.

V súčasnosti sú zachované len tri exponáty lietadla Avia B-33. Jeden exponát Avie B-33 (výrobné číslo 5502) sa nachádza vo Vojenskom leteckom múzeu Praha-Kbely, druhý v interiéroch priestoroch expozície Múzea poľského letectva v Krakove a tretí bol umiestnený na podstavci v Nižnom Komárniku v areáli duklianskeho bojiska. Keďže exponát bol vystavený vo voľnej prírode vplyvom poveternostných podmienok a vandalmi značne zdevastovaný, jedinou záchranou bol jeho prevoz do priestorov prešovského vrtuľníkového krídla. Tam v súčasnosti prebieha jeho komplexná obnova. Potom bude exponát prevezený do Vyšného Komárnika, do vstupných priestorov Vyhliadkovej veže ako súčasť novovybudovanej expozície.

Text: Mgr. Vladimír Hospodár

VHÚ- VHM Piešťany – múz. oddelenie Svidník

Foto: Martin Drobňák

Bojový vrtuľový jednomotorový jednoplošník Avia B-33 zo zbierkového fondu VHÚ – VHM

